

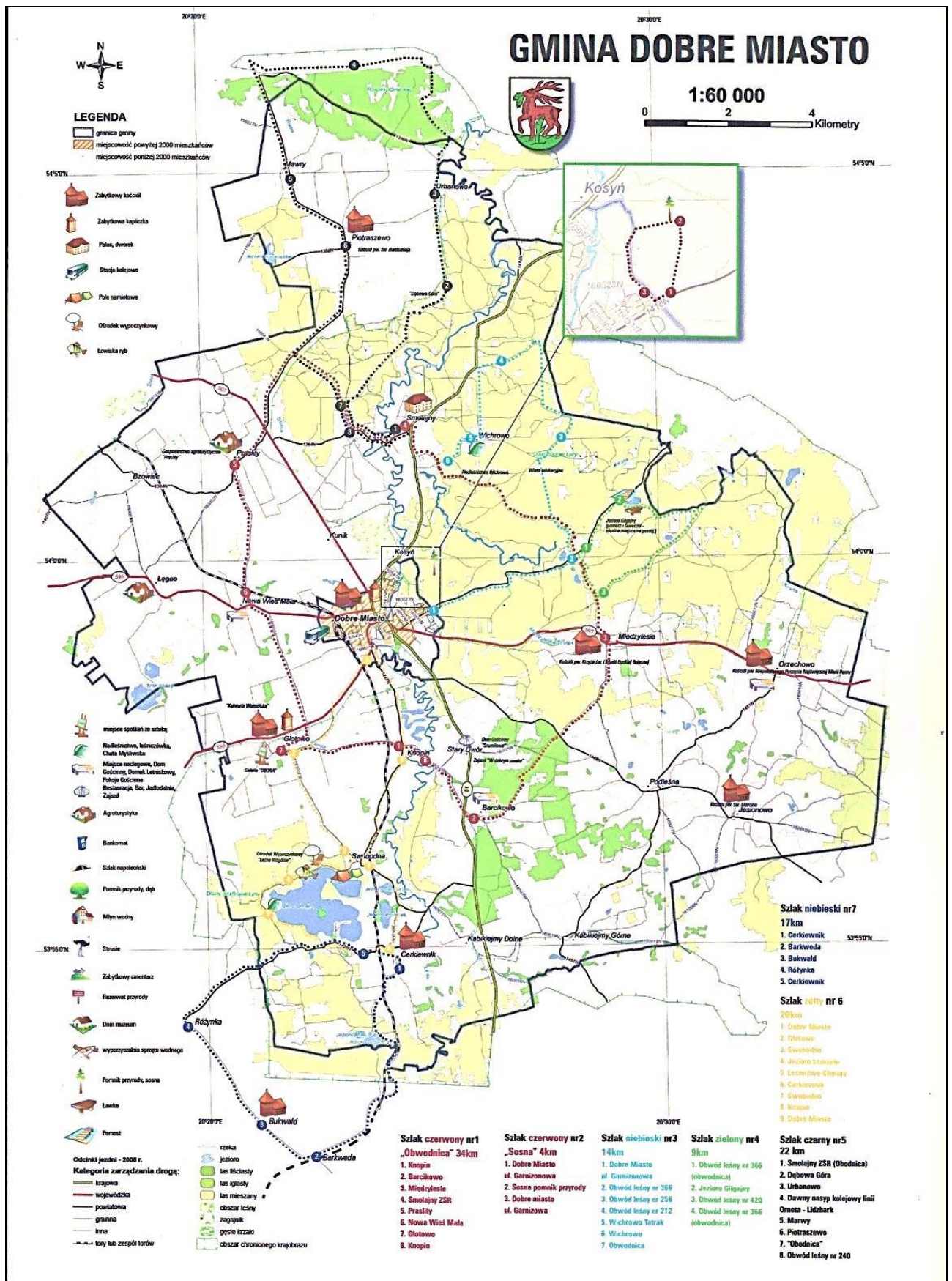
GMINA DOBRE MIASTO 2018

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DOBRE MIASTO NA LATA 2018-2021

Załącznik nr 1 do Uchwały
nr
Rady Miejskiej w Dobrym Mieście
z dnia.....

Mapa poglądowa Gminy Dobrze Miasto
(źródło: materiały Urzędu Miejskiego w Dobrym Mieście)

Spis treści

Spis treści	3
Wstęp	4
1. Słowniczek pojęć	5
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	7
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	8
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	11
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	11
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	18
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.	25
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).	25
Obszary i obiekty zabytkowe objęte ochroną prawną ujęte w Studium[...]:	30
Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wskazane w Studium:	44
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego gminy Dobre Miasto	53
5.2.1. Zarys historii obszaru miasta Dobre Miasto i ważniejsze zabytki gminy	53
5.2.2. Zabytki nieruchome	57
5.2.3. Zabytki nieruchome o dużym znaczeniu, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony.	57
* Kalwaria Warmińska w Głotowie	60
* Zespół pałacowy w Smolajnach	64
5.2.4. Zabytki ruchome	66
5.2.5. Zabytki archeologiczne	67
6. Analiza szans i zagrożeń	73
7. Założenia programowe	74
8. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami	96
8.1. Instrumenty prawne	96
8.2. Instrumenty finansowe	97
8.3. Instrumenty społeczne	97
9. Zasady oceny realizacji programu	97
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami i realizacja	98
11. Główne opracowania wykorzystane do przygotowania programu:	106

Wstęp

Obowiązek wykonania gminnego programu opieki nad zabytkami określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 r.¹ Program sporządzany jest na okres 4 lat, z założeniem ewaluacji jego wykonania co 2 lata. Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w gminie. Przeanalizowane zostały dokumenty strategiczne dotyczące zarówno województwa, jak i Gminy Dobre Miasto w zakresie ochrony zabytków. Analiza zasobów kulturowych miasta pozwala wyznaczyć kierunki działań w obszarach zachowania dziedzictwa kulturowego. Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków danego województwa, program przyjmowany jest przez Radę Gminy. Jego aktualizacja po 4 latach powinna wziąć pod uwagę dotychczasową realizację programu, zmieniające się warunki kulturowe, społeczne, gospodarcze i finansowe gminy oraz nowe uwarunkowania prawne.

¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10.

1. Słowniczek pojęć

Ustawa o ochronie zabytków w art. 3² podaje następujące wyjaśnienie pojęć z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu

² Tamże, s. 1 i następne.

prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

10) **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

11) **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13) **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14) **krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15) **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Ochrona zabytków według art. 4³ polega na działaniach, których celem jest:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 87. ust. 2 przywołanej ustawy ustala dla wszystkich programów, w tym programów, gminnych następujące ogólne cele ochrony nad zabytkami:

³ Tamże, s. 3.

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, które eliminują sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania jest art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.⁴ Brzmi on następująco:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
3. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
4. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.- (Sprawozdanie przesyłane także do WKZ).

⁴Tamże, s. 37.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Prawne regulacje dotyczące ochrony zabytków w Polsce odnajdujemy w następujących ustawach:

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela;⁵
- 2) głównym akcie prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce – Ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁶, w tym szczególnie w następujących jej artykułach:

Art. 6.⁷

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome, będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- 2) zabytki ruchome, będące w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - b) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

⁵Konstytucja RP, art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86

⁶ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10).

⁷Tamże, s. 3 i następne.

c) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

d) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r.

o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.),

e) instrumentami muzycznymi,

f) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

g) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) zabytki archeologiczne, będące w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) parków kulturowych.

Art. 20.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Przepisy dotyczące ochrony nad zabytkami na poziomie krajowym znajdujemy także między innymi w następujących dokumentach szczegółowych:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

(Dz. U. z 2017 r. poz. 1073, 1566);

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, 1529, z 2018 r. poz. 12.);

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 1688 oraz z 2017 r. poz. 1566 i 1567);

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 142, 10);

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 121, 50.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- **Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Rola państwa założeniach do programu określona została w nich następująco⁸:

„Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...). Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w ważnym interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

Dokument wskazuje również siedem podstawowych zasad konserwatorskich, do których stosować powinni się wszyscy zaangażowani w ochronę zabytków:

1. zasada *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić);
2. zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. zasada minimalnej niezbędnej ingerencji;
4. zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
6. zasady odwracalności metod i materiałów;
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

⁸Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, Rada Ochrony Kultury przy Ministrze Kultury.

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014-2018**

W Krajowym programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w 3 grupach problemowych:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Na podstawie analizy stanu przeprowadzono analizę SWOT i w ścisłym powiązaniu z jej wynikami sformułowano cel główny Krajowego programu:

Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

W Programie poruszono kilka zagadnień, do najważniejszych należą:

- a. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
- b. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
- c. zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw

współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.).

d. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,

e. zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Główne cele Programu Krajowego:

1. Cel główny *Krajowego programu – Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków*

Wyzwanie – Dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, stanowi także naturalną podstawę wzmocnienia tożsamości społecznej – cel główny *Krajowego programu* zakłada, poprzez zaplanowane w celach szczegółowych działania, wzmocnienie roli dziedzictwa w życiu społecznym oraz wzmocnienie świadomości roli dziedzictwa dla rozwoju społecznego.

2. Cel szczegółowy 1 – *Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce*

Wyzwanie 1 – Uporządkowanie i ujednoczenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów”), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych;

Wyzwanie 2 – wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego wpływające na kompleksowość działań ochronnych i ich integrację z ochroną przyrody.

3. Cel szczegółowy 2 – *Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków*

Wyzwanie 1 – Podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.

4. Cel szczegółowy 3 – *Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji*

Wyzwanie 1 – zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości.

• **Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2013** wraz z jej **Uzupełnieniem na lata 2004-2020**. Określono następujące cele Strategii Kultury:

Cel strategiczny/nadrzędny: Zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cele cząstkowe/uzupełniające:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego[...].
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Dokumenty na poziomie krajowym dotyczące opieki i ochrony nad zabytkami w sposób ogólny wyznaczają kierunki działań na dany okres programowania. Gminny program opieki nad zabytkami w sposób bezpośredni realizuje większość z 12 celów cząstkowych Strategii.

Dokumenty strategiczne na poziomie hierarchicznie niższym (terytorialnym) nawiązują do wskazań na poziomie regionu. Również program opieki nad zabytkami dla Miasta Dobre Miasto został sporządzony w nawiązaniu do głównych założeń tych dokumentów :

- **Konwencja w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego**

Konwencja przyjęta została 16 listopada 1972 r. w Paryżu na siedemnastej sesji Konferencji Generalnej ONZ dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO). Ratyfikowana przez Polskę 6 maja 1976 r. (Dz. U. z dnia 30 września 1976 r.)

W Konwencji wskazano, że przez dziedzictwo kulturalne i naturalne rozumie się:

- zabytki: dzieła architektury, dzieła monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, grotty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki,
- miejsca zabytkowe: dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również strefy, a także stanowiska archeologiczne, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego.

Za dziedzictwo naturalne uważane są:

- pomniki przyrody utworzone przez formacje fizyczne lub biologiczne albo zgrupowania takich formacji, przedstawiające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki lub ich zachowania,
- miejsca lub strefy naturalne o ściśle oznaczonych granicach, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia, zachowania lub naturalnego piękna.

Konwencja określa zakres ochrony dziedzictwa na poziomie krajowym i międzynarodowym i w tym celu:

- ustanowiła Międzynarodowy Komitet Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego prowadzący Listę Dziedzictwa Światowego,
- utworzyła Fundusz Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego,
- określiła warunki i tryb udzielania pomocy międzynarodowej.

W dniu 6 maja 1976 r. Konwencja w całości została ratyfikowana przez Polskę (publikowana w Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190). Utworzony został Polski Komitet ICOMOS. W lutym 1996 r. opracowane zostały „Wytyczne dla realizacji Konwencji...” określające m.in. kryteria kwalifikacji dziedzictwa na Listę Światową.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona)**

Konwencja sporządzona została w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. Celem jest ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrumentu do badań historycznych i naukowych. Zapisy konwencji definiują dziedzictwo archeologiczne, identyfikują je i przedstawiają środki ochrony, wskazują na zagadnienia związane z finansowaniem badań i konserwacji, gromadzeniem i rozpowszechnianiem badań naukowych, kształtowaniem świadomości publicznej, zapobieganiem niedozwolonemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, a także wzajemną pomocą techniczną i naukową.

Funkcje kontrolne nad stosowaniem niniejszej konwencji sprawuje Komitet Ekspertów powołany przy Komitecie Ministrów Rady Europy. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej 13 grudnia 1995 Prezydent Rzeczypospolitej przyjął i ratyfikował Konwencję (opublikowana w Dz. U. z 1996 r. nr 120, poz. 564).

- **Europejska konwencja krajobrazowa**

Konwencja sporządzona została we Florencji w dniu 22 października 2000 r. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej ten dokument przyjął i ratyfikował w dniu 24 czerwca 2004 r. Prezydent Rzeczypospolitej (opublikowany w Dz. U. z 2006 r. nr 14, poz. 98).

Celem Konwencji jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu.

Środkami dla realizacji tego celu są w szczególności: prawne uznanie krajobrazu jako istotnego komponentu otoczenia ludzi oraz podstawy ich tożsamości, ustanowienie i wdrożenie polityki w zakresie jego ochrony, zintegrowania krajobrazu z własną polityką w zakresie planowania regionalnego i urbanistycznego oraz z własną polityką kulturalną, środowiskową, rolną, społeczną i gospodarczą, która bezpośrednio lub pośrednio oddziałuje na krajobraz. Jednocześnie strony ratyfikujące Konwencję zobowiązały się do podejmowania działań na rzecz szkolenia specjalistów w zakresie oceny krajobrazu, promowania wielodyscyplinarnych programów szkolenia dotyczących polityki, ochrony, gospodarki i planowania w zakresie krajobrazu, przeznaczonych dla specjalistów w sektorze prywatnym i publicznym oraz dla stowarzyszeń związanych z krajobrazem, a ponadto do promocji nauki w szkołach i na uniwersytetach, która odnosi się do dziedzin związanych z

krajobrazem i zagadnieniami jego ochrony, gospodarki i planowania. Jednocześnie strony Konwencji zobowiązały się do podejmowania działań na rzecz zidentyfikowania swoich własnych krajobrazów na całym obszarze terytorium własnego kraju.

- **Konwencja w sprawie ochrony kulturalnego dziedzictwa niematerialnego, Paryż 2003**

Konwencja została przyjęta na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 roku. Konwencja została ratyfikowana 8 lutego 2011 przez Prezydenta RP (Dz.U Nr 172, poz. 1018). Konwencja przyjmuje następujące cele:

- a) ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- b) zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup i jednostek,
- c) wzrost, na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane,
- d) zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy.

Jednocześnie Konwencja podaje znaczenie „Niematerialnego dziedzictwa kulturowego” i jego ochrony:

W Konwencji czytamy:

1. "Niematerialne dziedzictwo kulturowe" oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności - jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową - które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami, oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.

2. "Niematerialne dziedzictwo kulturowe", w rozumieniu ustępu 1, przejawia się między innymi w następujących dziedzinach:

- a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- b) sztuki widowiskowe,
- c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne,
- d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
- e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

3. "Ochrona" oznacza środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

W procesie zarządzania rozwojem regionalnym Miasto Dobre Miasto kieruje się wytycznymi zawartymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych i programowych na poziomie województwa, które obejmują całokształt zjawisk i czynników istotnych dla rozwoju województwa. Do najważniejszych dokumentów na poziomie województwa należą:

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego** (Uchwała nr VII/164/15 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 maja 2015 r. Aktualnie trwają prace nad uchwaleniem nowego Planu.)

W PZP wskazano, iż zrealizowanie celów polityki przestrzennej jest możliwe pod warunkiem stosowania określonych zasad, między innymi zasady długookresowego równoważenia rozwoju. W dokumencie podano konieczność podjęcia działań równoległych, zmierzających jednocześnie do ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych w celu utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków i jakości życia. PZP województwa nie wskazuje imiennie zabytków z terenu miasta Dobre Miasto.

Specyfika kulturowa regionu warmińsko-mazurskiego przejawia się w wielu kategoriach dóbr kultury. Najbogatsza jest zachodnia część województwa, powiaty: elbląski, iławski, nowomiejski, ostródzki, lidzbarski, olsztyński. Dla tych obszarów charakterystyczny jest udział najstarszych układów ruralistycznych oraz znacząca liczba zabytków architektury.

Jednym z najbardziej czytelnych do dziś śladów materialnych pozostałości po średniowiecznym państwie zakonnym (XIII wiek) są zamki, wznoszone według określonej reguły. Specyficzna, ukształtowana już w średniowieczu, jest sieć osadnicza z licznymi ośrodkami miejskimi.

Obszar województwa jest jednym z bogatszych w dobra kultury w kraju. Zlokalizowanych jest tu ponad 5 000 obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i niemal 300 zabytków archeologicznych.

Znajdują się wśród nich układy i zespoły urbanistyczne (stare miasta, zespoły budowli), układy i zespoły ruralistyczne, zespoły architektoniczne miejskie i wiejskie, zespoły rezydencjonalne, fortyfikacje, od średniowiecznych (zamki, fortyfikacje miejskie) po nowożytnie i nowoczesne (twierdze, schrony), zespoły klasztorne. Ponadto w tej kategorii zabytków mieszczą się obiekty architektoniczne i budowlane wszelkich rodzajów i funkcji, zespoły zabytkowej zieleni, a wśród nich parki, aleje parkowe i przydrożne, zespoły zieleni komponowanej, zieleń cmentarna.

Osobną kategorią są cmentarze różnych wyznań, a także zabytki techniki, które to zwykle także są zespołami budowli i urządzeń. W wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości ponad 80 000 obiektów.

Zabytki nieruchome i ich zespoły mają różnych właścicieli i zróżnicowany stan zachowania; część obiektów jest niewłaściwie użytkowana. Szacuje się, że aż 80% obiektów wymaga różnych działań konserwatorskich, a około 20% znajduje się w złym stanie i wymaga pilnych działań o charakterze ratowniczym (remonty).

W skali urbanistycznej konieczne jest podjęcie działań rewitalizacyjnych w co najmniej 50% zespołów staromiejskich (około 20), a w skali architektonicznej konieczne jest podejmowanie prac remontowych w przypadku niemal 1000 obiektów. Stan taki powoduje konieczność utworzenia programów wojewódzkich mających na celu wspomaganie działań inwestorów.

Na terenie województwa występują dość licznie stanowiska o własnej formie krajobrazowej: grodziska, zamczyska, kurhany, wały podłużne, osady nawodne, razem około 800 obiektów. Są to obiekty wymagające bezwzględного zachowania, ale mogą być one także eksponowane, pełnić rolę edukacyjną i stanowić atrakcje turystyczne. Wymaga to jednak przeprowadzenia działań adaptacyjnych.

Spośród płaskich stanowisk archeologicznych około 10% jest zagrożonych zniszczeniem na skutek różnych czynników (naturalne, antropogeniczne). Powinny być one poddane badaniom ratowniczym oraz działaniom mającym na celu uratowanie substancji zabytkowej. Badania ratownicze są także niezbędne w przypadku inwestycji na terenach starych miast. Istnieje potrzeba wykonania rozpoznania metodami nieinwazyjnymi (geofizycznymi) wszystkich terenów starych miast, w celu określenia miejsc, które ze względu na cenne nawarstwienia powinny być także wyłączone z zainwestowania.

*Mapa z WPZP Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Zasady zagospodarowania przestrzennego wskazane przez PZP województwa:

a) Ochrona różnorodności dziedzictwa kulturowego wykształconego w wyniku wielu procesów kulturowych jako podstawy turystyki

b) Ochrona zachowanych zespołów obiektów zabytkowych o wyrazistej tożsamości – nawet jeśli poszczególne obiekty nie posiadają wybitnej wartości historycznej lub artystycznej.

c) Wprowadzanie funkcji umożliwiających efektywne i racjonalne gospodarowanie obiektem zabytkowym.

d) Unikanie przekształceń przestrzennych mogących zagrażać zasobom dziedzictwa kulturowego, np.: dysharmonijne lub szkodliwe sąsiedztwo.

e) Eksponowanie w strukturze przestrzennej, w panoramach i sylwetach miejscowości elementów najcenniejszych i udostępnianie miejsc o wysokich walorach kulturowych, w szczególności zabytków rangi światowej, europejskiej i krajowej oraz wybitnych dóbr kultury współczesnej.

f) Komponowanie nowych struktur z uwzględnieniem historycznej zabudowy – uzupełnianie istniejących struktur o nowe elementy tworzące harmonijną całość.

W związku z tym, w gminnych dokumentach planistycznych należy:

- zidentyfikować istniejące i potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z ochroną walorów kulturowych,
- zidentyfikować elementy charakterystyczne krajobrazu kulturowego oraz określić zasady ich ochrony,
- określić elementy charakterystyczne w przypadku dóbr kultury współczesnej, które winny zostać zachowane.

• **Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa
Warmińsko-Mazurskiego do 2020 roku**

Strategia w jednym z celów operacyjnych zakłada wzrost potencjału turystycznego.

Działania, które skierowane są na realizację tego celu, to między innymi:

- badania możliwości rozwoju różnych form turystyki z uwzględnieniem oferty kulturalnej i sportowej,
- wyeksponowanie specyfiki i wypromowanie tradycji regionu,
- wybranie i wylansowanie najważniejszych produktów turystycznych regionu,
- opracowanie i realizacja programu wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury regionalnej,
- promowanie mniej znanych turystycznie obszarów województwa,
- utrzymywanie sprawności i kompleksowego zagospodarowania osobliwości w skali europejskiej jaką jest Kanał Elbląski wraz z przyległymi terenami,
- współtworzenie i współuczestniczenie w międzynarodowych i krajowych imprezach i programach kulturalnych,
- regularna informacja o ofercie turystycznej.

• **Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020**
(Załącznik do Uchwały Nr 16/150/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 marca 2015 r.)

W Programie na uwagę zasługują rozdział: Kultura i Dziedzictwo, a szczególnie priorytet:
Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

W dokumencie czytamy między innymi:

„Dziedzictwo kulturowe stanowi dziś z jednej strony przedmiot ochrony, z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla potrzeb rozwoju. Podkreślić przy tym trzeba szerokość, złożoność i interdyscyplinarność problematyki ochrony zabytków w warunkach gospodarki rynkowej. Ta nowa sytuacja zmusza do zmiany dotychczasowej pasywnej filozofii ochrony.

Działania służące zachowaniu dziedzictwa kulturowego (wraz z jego kontekstem krajobrazowym) i rozwojowi zasobów kultury będą zorientowane na bardziej efektywne ich wykorzystanie z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego, przede wszystkim poprzez przystosowanie instytucji do prowadzenia w nowoczesny sposób działalności kulturalnej oraz wzrost jakości i różnorodności oferty kulturalnej regionu, wpisującej się w proces poszerzania jego oferty turystycznej. Dodatkowo wsparcie będzie dotyczyło niewielkich projektów poprawiających / odtwarzających w regionalnym charakterze walory przestrzeni publicznej (np. zabytkowych nekropolii czy obiektów małej architektury),,

Interwencja obejmie uzgodnione elementy przedsięwzięć, zawartych w Programie rewitalizacji sieci miast CITTASLOW, niezbędne dla rewitalizacji danego obszaru, powiązane z realizowanymi w ramach PI 9b[...].

Rezultatem opisywanych działań w ramach priorytetu będzie wzrost zainteresowania odwiedzających miejscami należącymi do dziedzictwa kulturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne. Jednocześnie zakłada się zwiększenie liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych oraz zwiedzających muzea.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami 2016-2019**

(Uchwała nr XXVIII/426/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 czerwca 2016 r.)

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych dokumentów strategiczno-programowych, służący podejmowaniu działań dotyczących inicjowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez samorząd województwa. W dokumencie wyznaczono obszary problemowe i kierunki działań polityki administracyjnej województwa. Program nie jest to aktem prawa miejscowego, oznacza to, że nie ma on charakteru aktu powszechnie obowiązującego. Jest raczej dokumentem programowym polityki administracyjnej służącym podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania badań, prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez samorząd województwa[...].

W Programie wojewódzkim znajdujemy także informacje o najważniejszych zabytkach z terenu Gminy Dobre Miasto. Wzmiankowane są zabytki techniki (spichlerz i gazownia) w Dobrym Mieście, jak również ogólny kontekst kształtowania się miast średniowiecznych w regionie i ich aktualny stan zachowania (w przypadku Dobrego Miasta częściowo zatarty pierwotny układ urbanistyczny).

Do najważniejszych zabytków z terenu gminy zaliczono:

Kościół Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych w Dobrym Mieście z zachowanym średniowiecznym tryptykiem i **Sanktuarium w Głotowie**-postulując uznanie tego obiektu za pomnik historii.

Poza tym w Programu sformułowano w sposób ogólny (podając tylko zagadnienia bez wskazywania konkretnych obiektów) cele i kierunki działań.

CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO:

CEL 1: ZESPOLENIE I KOORDYNACJA FORM I METOD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

CEL 2: DĄŻENIE DO UTRZYMANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH W JAK NAJLEPSZYM STANIE, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

CEL 3: OPIEKA NAD ZABYTKAMI RUCHOMYMI

CEL 4: STWORZENIE OPTYMALNYCH WARUNKÓW DLA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI MUZEALNEJ

CEL 5: OPIEKA NAD ARCHEOLOGICZNYM DZIEDZICTWEM WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

CEL 6. OCHRONA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

CEL 7. PRAKTYCZNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Pozostałe dokumenty strategiczne na poziomie województwa w sposób ogólny przedstawiają zagadnienia związane z opieką i ochroną zabytków. Dotyczy to szczególnie działań związanych z rozwojem turystyki (w tym ochrona miejsc i wartości, z którymi są związane) w kontekście występowania obiektów zabytkowych i przyrodniczych.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

Program gminny uwzględnia także ustalenia i wnioski zawarte w dokumentach strategicznych na poziomie gminy :

- **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Dobre Miasto** (Uchwała RM nr XLVI/292/2017 z dnia 28 września 2017 roku)

Dokument ten zawiera także ogólną charakterystykę Gminy i jej potencjału oraz wskazuje cele i kierunki rozwoju. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W dokumencie przedstawiono ogólną charakterystykę gminy i sieci zabudowy.

Zabudowa wiejska

Dominującą formą zabudowy wiejskiej w osadnictwie gminy Dobre Miasto są wsie typu „ulicówki”, które z czasem w wyniku rozbudowy przekształciły się w układy wielodrożne lub „owalnice”. Przykładem „ulicówki” jest wieś Jesionowo, „owalnicy”- wieś Kabikiejmy, a „wielodrożnicy” - wieś Cerkiewnik. Wymienione wsie charakteryzowały się zwartością i regularnością zabudowy. Składały się z około 20-40 gospodarstw. Z czasem wsie uległy znacznym przekształceniom w wyniku presji inwestycyjnej.

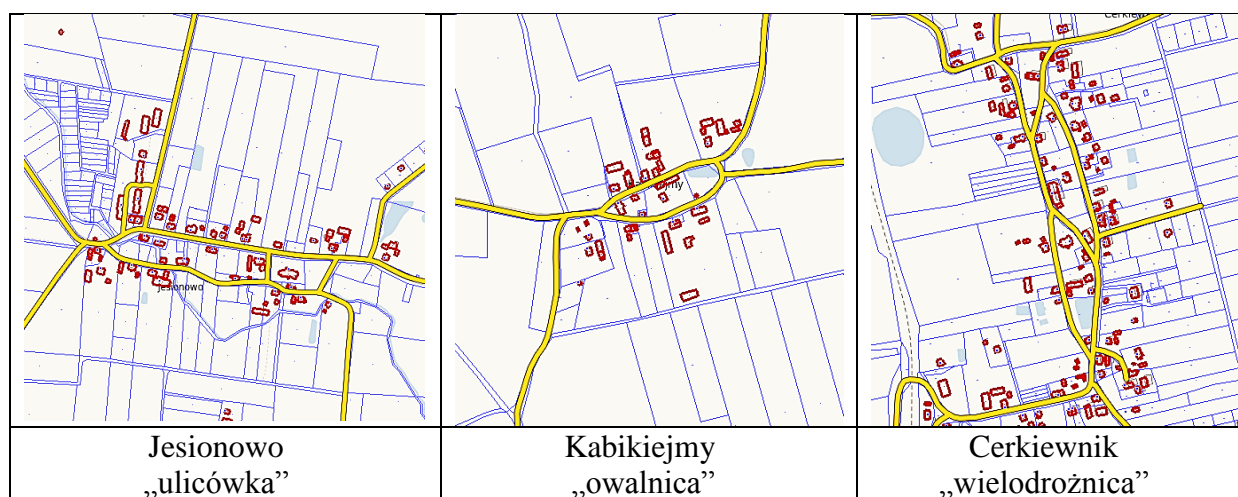
We wszystkich typach wsi najczęściej zagrody łączyły się bezpośrednio z polami. Z czasem pomiędzy zabudową zagrodową pojawiała się zabudowa o innej funkcji: mieszkaniowa, turystyczna (letniskowa) i usługowa, a układ szczególnie ulicowy przekształcił się w układ wielodrożny.

W wyniku rozluźnienia pierwotnej zabudowy ruralistycznej powstawały wsie w zabudowie kolonijnej. Siedliska lokowane były w środku gruntów rolnych na stosunkowo dużych areałach. Charakterystyczne dla tego układu jest to, że do każdego gospodarstwa prowadziła oddzielna droga dojazdowa z drogi głównej i nie stosowano linii zabudowy. Przykładem

układu kolonijnego są Prasłity. Obecnie dosyć luźna zabudowa kolonijna jest wypełniana przez nowe funkcje.

Charakterystyczną cechą części układów ruralistycznych (ulicówek i wielodrożnic) w gminie Dobre Miasto jest brak placu wiejskiego. Tylko w niektórych wsiach (owalnicach) widoczne są place wiejskie lub pozostałości dawnych założeń, głównie zlokalizowane przy kościołach lub kaplicach oraz zagospodarowane jako zbiorniki przeciwpożarowe - jak czytamy w Studium[...].

Na rysunku poniżej przedstawiono przykłady występujących na terenie gminy Dobre Miasto podstawowych układów ruralistycznych (przykłady ze Studium[...]).

W XVIII i XIX w. zauważalna była na terenie gminy przebudowa starych układów – zagród i poszczególnych budynków. Zmienił się kształt i wielkość działki siedliskowej, która od tej pory była prostokąta, o powierzchni od ok. 1500 m² do ok. 3000 m². Lokalizacja siedlisk względem siebie zaburzona była występowaniem naturalnych form terenowych, najczęściej w postaci lasów i jezior. W skład siedliska wchodziły zabudowania z podwórzem, drogi dojazdowe, a także większe sady, ogrody warzywne i kwiatowe czy przyzagrodowe paśniki i wygony dla zwierząt. Dom mieszkalny występujący w tradycyjnej zabudowie wiejskiej był najczęściej murowany z czerwonej cegły licowanej, czasami posiadał „mur pruski”, wznoszony na kamiennych fundamentach.

Wiejska zabudowa warmińska w odróżnieniu od zabudowy mazurskiej cechowała się dosyć bogatym zdobnictwem w postaci detalu architektonicznego. Często występowały ganki drewniane, ozdobne ościeża drzwi lub okien, a także zwieńczenia połaci dachowych (pazdur lub wiatrownice).

Na terenie gminy występują pozostałości zabudowy dawnych państwowych gospodarstw rolnych, najczęściej w postaci niewielkich osiedli bloków jednorodzinnych.

Inny rodzaj zabudowy niezbyt często występującej na terenie gminy Dobre Miasto to zabudowa związana z prowadzoną działalnością gospodarczą. Obiekty handlowe występujące na terenie gminy, to najczęściej budynki dawnych spółdzielni powstałe w latach 70-tych i 80-tych. Spotykane są budynki stare (warmińskie), zaadaptowane na funkcje handlowe. Nowe obiekty są otynkowane, pokryte dachówką lub materiałem o zbliżonych walorach estetycznych.

Zabudowa miasta Dobre Miasto

Dobre Miasto zostało założone w pierwszej połowie XIV wieku na wyspie otoczonej wodami rzeki Łyny. Początkowo istniały tylko dwie przeprawy przez rzekę: jedna w kierunku południowo-wschodnim (Olsztyn – Jeziorany), druga w kierunku zachodnim (Głotowo oraz Orneta i Lidzbark).

Wokół traktów wylotowych z miasta średniowiecznego rozwijały się przedmieścia. W rozplanowaniu miasta średniowiecznego uwzględniono kształt wyspy, stąd silne wydłużenie rynku i skośna linia ul. Kościelnej. Z naroży rynku wychodziły po dwie ulice oraz dodatkowo po jednej pośrodku dłuższych boków, w kierunku południowym i północnym. Rozplanowanie ulic było w przybliżeniu prostopadłe ale nie tworzyło regularnej „szachownicy”.

Głównymi ulicami były wychodzące z rynku w kierunku wschodnim i zachodnim, ulice prowadzące do bram miejskich przy przeprawach. Ulica wybiegająca z połowy północnej pierzei rynku uzyskała swoją dzisiejszą rangę w XVIII w. (po pożarze w 1771r.), kiedy wykonano wylot w kierunku północnym (Orneta, Lidzbark Warmiński). Zabudowa miasta (w obrębie murów miejskich) była zwarta, początkowo drewniana następnie, stopniowo, wymieniana na murowaną.

Elementami stałymi miasta na przestrzeni historii były jego dominanty przestrzenne. Należały do nich: kościół, zabudowania kolegiaty kanoników, ratusz, bramy miejskie, mury z basztami. Do czasów obecnych zachowały się jedynie: kościół, zabudowania kolegiaty kanoników, fragmenty murów miejskich z basztą Bocianią. Bramy miejskie i część murów

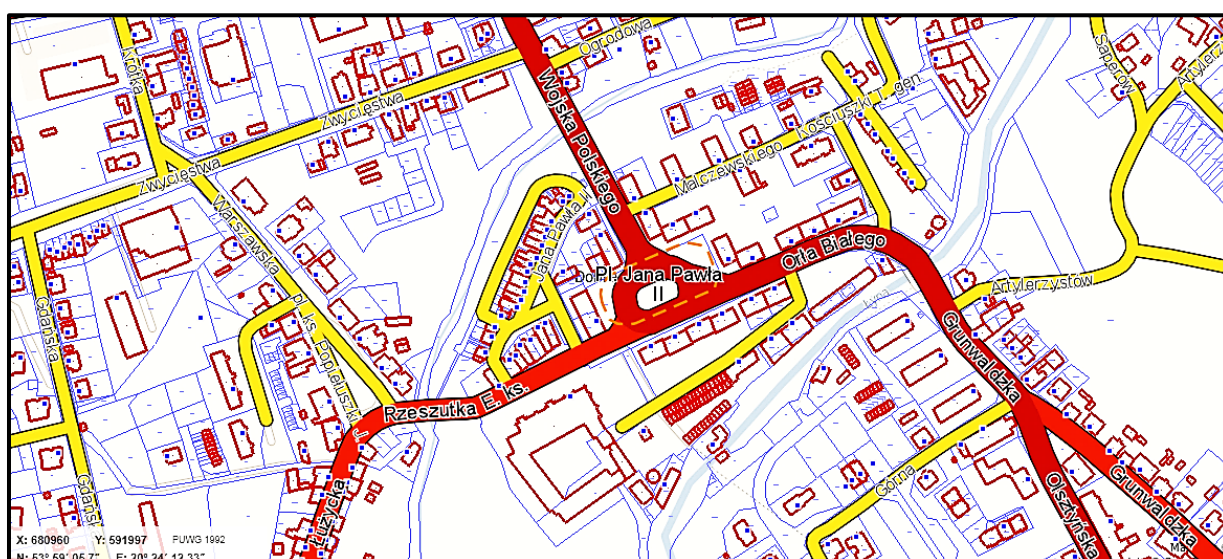
obronnych zostały rozebrane po pożarze w 1771 r. Ratusz spalony w 1945 roku i nie został już odbudowany.

W mieście pozostały jeszcze dwie dominanty: barokowy kościół Św. Mikołaja i klasycystyczny kościół ewangelicki wzniesiony w latach 1828 – 1833. W roku 1945 miasto zostało zniszczone w 65% . Rejon starego miasta został zniszczony niemal całkowicie. Poza kościołem, zabudowaniami kolegiackimi i fragmentami murów obronnych zachowało się około 20 budynków mieszkalnych. W lepszym stanie przetrwały przedmieścia historyczne.

Zasadniczym problemem miasta po zakończeniu II wojny światowej było odgruzowanie śródmieścia. Podczas tych prac rozebrano część pozostałych murów obronnych i zasypano obniżenie terenu nad Łyną, po stronie północno-zachodniej starego miasta.

W roku 1956 zaprojektowano zabudowę historycznego centrum. W układzie urbanistycznym zachowano tylko nieliczne elementy miasta średniowiecznego. Pozostał układ ważniejszych ulic oraz fragmenty murów obronnych z Basztą Bocianią a także zespół kolegiacki. Odstąpiono jednak od budowy ratusza i zabudowy części północno-zachodniej starówki. Dobrze prezentuje się teren zabudowy terenu między rzeką Łyną a kolegiatą. Charakter zabudowy nawiązuje do charakteru zabudowy historycznej. Pozytywny wpływ na wygląd, estetykę miasta i charakter przestrzeni miejskiej wywierają coraz częściej podejmowane prace rewaloryzacyjne.

Układ urbanistyczny fragmentu miasta Dobre Miasto pokazano na rysunku poniżej.

(<http://dobremiasto.e-mapa.net>)

Zabudowa mieszkaniowa w mieście

Na terenie miasta Dobre Miasto dominuje zabudowa jednorodzinna, zarówno w postaci osiedli dawnej zabudowy (dawnych układów urbanistycznych), jak i nowej zabudowy powstałej na podstawie nowych założeń. Zabudowa historyczna, powstała w okresie do 1939 roku i jest to przeważnie architektura typowa dla warmińskiej zabudowy mieszkaniowej. Występują tutaj budynki parterowe z użytkowym poddaszem, przykryte dwuspadowym dachem, pokrytym dachówką ceramiczną. Czasem w dachu spotykane lukarny przykryte daszkami jedno i dwuspadowymi. Często w elewacji frontowej występuje ryzalit o wysokości dwóch kondygnacji również przykryty dwuspadowym dachem.

Nowe budownictwo jednorodzinne w większości charakteryzuje się brakiem stylu. Nadmierne bogactwo formy dachów, jak również kolorystyki, a także różnorodność wykończenia elewacji nie nawiązują do tradycyjnej zabudowy. Można tutaj wyróżnić dwa typy zabudowy: historyczna (kamienice) w centralnej części miasta oraz typowe 3-4 kondygnacyjne bloki wielorodzinne w śródmieściu i na obrzeżach miasta. Zabudowa historyczna, to w przeważającej części 3 kondygnacyjne kamienice przykryte stromym dachem, krytym dachówką (czasem z detalami architektonicznymi) ustawione w układzie ulicowym. Zabudowa nowa, to typowe budynki wielorodzinne z lat 70-tych i 80-tych z dachami płaskimi, tworzące małe osiedle (niezależne od układu ulic). Zabudowa historyczna jest w znacznym stopniu niedoinwestowana (opis ze Studium[...]).

W krajobrazie kulturowym miasta i gminy Dobre Miasto dominują:

- skupione wsie (zwarta zabudowa),
- zabudowa kolonijna wśród rozłogów pól (odległość siedlisk co 500 – 600 m),
- zabytkowe kościoły, kaplice i cmentarze,
- zabudowa miejska (jednorodzinna, pierzejowa). Zabytkowy krajobraz gminy cechuje:
- zachowana miejscami historyczna zabudowa wiejska,
- przekształcone współcześnie rozłogi pól i łąk,
- zróżnicowana granica rolno – leśna,
- charakterystyczne formy architektoniczne w krajobrazie (np. wieże kościołów).

Obszary i obiekty zabytkowe objęte ochroną prawną ujęte w Studium[...]:

Obszary i obiekty zlokalizowane na terenie miasta Dobre Miasto wpisane do rejestru zabytków nieruchomych prezentuje

Tabela nr 1a.

Obszary i obiekty zlokalizowane na terenie gminy Dobre Miasto wpisane do rejestru zabytków nieruchomych prezentuje

Tabela nr 1b.

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy Dobre Miasto wpisane prezentuje

Tabela nr 1c.

Obszary i obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków ujęte w Studium[...] na terenie miasta Dobre Miasto zestawiono w tabeli poniżej

Tabela nr 1a

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Nr Rej.	Data wpisu	Uwagi
1	DOBRE MIASTO	FABRYCZNA	3	DOM	3832	1.09.1987	A-2137 dawny numer rejestru
2	DOBRE MIASTO	FABRYCZNA	4A	DOM	2292	18.12.1996	A-3939 dawny numer rejestru
3	DOBRE MIASTO	FABRYCZNA	5	DOM	3833	1.09.1987	A-2138 dawny numer rejestru
4	DOBRE MIASTO	GDAŃSKA		WIEŻA CIŚNIEŃ	1585	15.03.1996	A-3879 dawny numer rejestru
5	DOBRE MIASTO	GÓRNA	1	DOM	3826	2.09.1987	A-2214 dawny numer rejestru
6	DOBRE MIASTO	GÓRNA	1A	KOSCIÓŁ EWANGELICKI (ob. dom kultury)	817	3.09.1968	A- 1154 dawny numer rejestru
7	DOBRE MIASTO	GÓRNA	9A	STAJNIA (ob. warsztat samochodowy)	1645	30.08.1999	A-4121 dawny numer rejestru
8	DOBRE MIASTO	GÓRNA	18	DOM	3827	2.09.1987	A-2213 dawny numer rejestru
9	DOBRE MIASTO	GÓRNA	20	DOM	3828	2.09.1987	A-2208 dawny numer rejestru

10	DOBRE MIASTO	GROBLOWA	6	RZEŻNIA (ob. dom mieszkalny)	2301	1.09.1987	Brak ulicy Grobłowej obecnie ulica Kościuszki A-2141 dawny r.
11	DOBRE MIASTO	GROBLOWA	8	DOM	2299	2.09.1987	Brak ulicy Grobłowej obecnie ulica Kościuszki
12	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2295	31.05.1993	A-3520 dawny numer rejestr
13	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	16	DOM	2305	2.09.1987	A-2187 dawny numer rejestr
14	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	19	DOM	2306	2.09.1987	A-2216 dawny numer rejestr
15	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	21	DOM	3829	2.09.1987	A-2196 dawny numer rejestr
16	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	23	DOM	3830	2.09.1987	A-2205 dawny numer rejestr
17	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	25	DOM	3493	2.09.1987	A-2197 dawny numer rejestr
18	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	27	DOM	3831	2.09.1987	A-2206 dawny numer rejestr
19	DOBRE MIASTO	GRUNWALDZKA	37	DOM	2307	2.09.1987	A-2207 dawny numer rejestr
21	DOBRE MIASTO	KOŚCIUSZKI		GAZOWNIA MIEJSKA	4128	3.08.1989	A-2839 dawny numer rejestr
22	DOBRE MIASTO	KRÓTKA	2	DOM	2308	1.09.1987	A-2152 dawny numer rejestr
23	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	2	DOM	2309	1.09.1987	A-2151 dawny numer rejestr
24	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	3	DOM	2310	3.10.1996	A-3919 dawny numer rejestr
25	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	4	DOM	3494	1.09.1987	A-2176 dawny numer rejestr
26	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	6	DOM	3495	1.09.1987	A-2177 dawny numer rejestr
27	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	14	DOM	3762	1.09.1987	A-2185 dawny numer rejestr
28	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	17	DOM	2311	1.09.1987	A-2150 dawny numer rejestr
29	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	19	DOM	2312	1.09.1987	A-2149 dawny numer rejestr
30	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	24	DOM	3496	1.09.1987	A-2186 dawny numer rejestr rejestr
31	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	26	SPICHLERZ	3491	2.11.1987	A-2292 dawny numer rejestr
32	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	26	BRAMA	3492	2.11.1987	A-2291 dawny numer rejestr

33	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	35	DOM	2313	1.09.1987	A-2148 dawny numer rejestr
34	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	37	SPICHRZ	2302	2.11.1987	A-2193 dawny numer rejestr
35	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	49	DOM	3761	1.09.1987	A-2184 dawny numer rejestr
36	DOBRE MIASTO	ŁUŻYCKA	53	DOM	3825	1.09.1987	A-2200 dawny numer rejestr
37	DOBRE MIASTO	MALCZEWSKIEGO	11	DOM	3834	1.09.1987	A-2139 dawny numer rejestr
38	DOBRE MIASTO	MALCZEWSKIEGO	13	DOM	2314	1.09.1987	A-2147 dawny numer rejestr
39	DOBRE MIASTO	OLSZTYŃSKA		BRAMA CMENTARNA	2298	1.09.1987	A-2175 dawny numer rejestr
40	DOBRE MIASTO	OLSZTYŃSKA	1	KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MIKOŁAJA	49(D/ 16)	16.09.1949	A-51 dawny numer rejestr
41	DOBRE MIASTO	OLSZTYŃSKA	2	EWANGIELICKI DOM PARAFIALNY (ob. kino)	2294	1.09.1987	A-2156 dawny numer rejestr
42	DOBRE MIASTO	OLSZTYŃSKA	8	WILLA	2315	1.09.1987	A-2146 dawny numer rejestr
43	DOBRE MIASTO	OLSZTYŃSKA	10	DOM	2316	1.09.1987	A-2145 dawny numer rejestr
44	DOBRE MIASTO	OLSZTYŃSKA	10	SPICHRZ	3838	2.11.1987	A-2293 dawny numer rejestr
45	DOBRE MIASTO	ORŁA BIAŁEGO		KOLEGIATA I ZABUDOWANIA KOLEGIACKIE	48 (D/1)	16.09.1949	A-50 dawny numer rejestr
46	DOBRE MIASTO	ORŁA BIAŁEGO	13	DOM	3835	1.09.1987	A-2140 dawny numer rejestr
47	DOBRE MIASTO	ORŁA BIAŁEGO	24	DOM	2321	1.09.1987	A-2131 dawny numer rejestr
48	DOBRE MIASTO	SPICHRZOWA	19	DOM	3836	1.09.1987	dawna ul. Spichrzowa obecnie Orła Białego obecna ul. Spichrzowa w póln.-zach. części miasta A-2157 dawny numer rejestr
49	DOBRE MIASTO	ORŁA BIAŁEGO	28	STAJNIA	1602	16.07.1998	A-4075 dawny numer rejestr
50	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO		BASZTA "BOCIANIA"	818	3.09.1968	A-1150 dawny numer rejestr
51	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	4	DOM	455 (D/68)	30.10.1957	Brak nr 4 A-417 dawny nr rejestr
52	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	6	DOM	D/67 454	2.09.1987	Brak nr 6 A-418 dawny nr rejestr

53	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	7	DOM	2317	2.09.1987	A-2211 dawny numer rejestr
54	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	10	DOM	452 (D/56)	30.10.1957	Brak nr 10 A-420 dawny numer rejestr
55	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	11	DOM	2318	2.09.1987	A-2209 dawny numer rejestr
56	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	15	DOM	2319	2.09.1987	A-2204 dawny numer rejestr
57	DOBRE MIASTO	SOWIŃSKIEGO	17	DOM	2320	9.09.1987	A-2212 dawny numer rejestr
58	DOBRE MIASTO	SPICHRZOWA	15	SPICHRZ	3837	1.09.1987	A-3837 dawny numer rejestr
59	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	1	DOM	2322	2.09.1987	A-2189 dawny numer rejestr
60	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	3	DOM	2323	21.03.1996	A-3880 dawny numer rejestr
61	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	4	DOM	2324	2.09.1987	A-2188 dawny numer rejestr
62	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	5	SPICHRZ	2303	2.11.1987	A-2294 dawny numer rejestr
63	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	6	DOM	2325	2.09.1987	A-418 dawny numer rejestr
64	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	12	DOM	2326	1.09.1987	A-2155 dawny numer rejestr
65	DOBRE MIASTO	WARSZAWSKA	14	DOM	2327	2.09.1987	A-2202 dawny numer rejestr
66	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO		KAPLICA P.W. ŚW. JERZEGO	816	3.09.1968	A-1153 dawny numer rejestr
67	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2296	31.05.1993	A-3521 dawny numer rejestr
68	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	8	DOM	2328	2.09.1987	A-2194 dawny numer rejestr
69	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	10	DOM	2329	2.09.1987	A-2192 dawny numer rejestr
70	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	12	DOM	2330	2.09.1987	A-2084 dawny numer rejestr
71	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	14	DOM	3497	2.09.1987	A-2203 dawny numer rejestr
72	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	18	DOM	2331	2.09.1987	A-2195 dawny numer rejestr
73	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	23	DOM	2332	2.09.1987	A-2190 dawny numer rejestr
74	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	25	DOM	2333	2.09.1987	A-2201 dawny numer rejestr

75	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	26	DOM	2334	2.09.1987	A-2210 dawny numer rejestr
76	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	27	DOM	2335	2.09.1987	A-2215 dawny numer rejestr
77	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	28	ZAJAZD (ob. dom mieszkalny)	3498	2.09.1987	A-2174 dawny numer rejestr
78	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	28 A	STAJNIA (ob. dom mieszkalny)	3824	1.09.1987	A-2178 dawny numer rejestr
79	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	31/ 33	DOM	4342	26.10.2006	A-4342 dawny numer rejestr
80	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	45	DOM	3500	2.09.1987	A-2198 dawny numer rejestr
81	DOBRE MIASTO	WOJSKA POLSKIEGO	47	DOM	3501	2.09.1987	A-2199 dawny numer rejestr
82	DOBRE MIASTO			POZOSTAŁOŚCI MURÓW OBRONNYCH	451 (D/35)	30.10.1957	A-419 dawny numer rejestr
83	DOBRE MIASTO			UKŁAD URBANISTYCZNY	1231	30.10.1957	A-414 dawny numer rejestr

Źródło: tabela z Studium[...] Gminy Dobre Miasto

Obszary i obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków ujęte w Studium[...] na terenie Gminy Dobre Miasto zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 1b

Lp	Miejscowość	Nr	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu	Uwagi
1	BZOWIEC		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4284	25.10.1993	A-3584 dawny numer rejestr
2	BZOWIEC		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4285	25.10.1993	A-3591 dawny numer rejestr
3	CERKIEWNIK		KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. KATARZYNY	1363	18.01.1995	A-3785 dawny numer rejestr
4	CERKIEWNIK		CMENTARZ GRZEBALNY	3731	9.01.1987	A-1799 dawny numer rejestr
5	CERKIEWNIK	24a	BUDYNEK	A-4642	14.02.2017	-
6	GŁOTOWO		CMENTARZ	3728	9.01.1987	A-1797 dawny numer rejestr
7	GŁOTOWO		KAPLICZKA NA PLACU KOŚCIELNYM	2339	21.10.1993	A-3580 dawny numer rejestr
8	GŁOTOWO		KAPLICZKA NA CMENTARZU PARAFIALNYM	2340	21.10.1993	A-3578 dawny numer rejestr
9	GŁOTOWO		CMENTARZ	3729	9.01.1987	A-1797 dawny numer rejestr
10	GŁOTOWO		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2342	21.10.1993	A-3577 dawny numer rejestr

11	GŁOTOWO		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4282	21.10.1993	A-3581 dawny numer rejestru
12	GŁOTOWO		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4283	21.10.1993	A-3582 dawny numer rejestru
13	GŁOTOWO		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ZBAWICIELA	822	2.09.1968	A-1148 dawny numer rejestru
14	GŁOTOWO		4 KAPLICE W NAROŻNIKACH CMENTARZA KOŚCIELNEGO	822	2.09.1968	-
15	GŁOTOWO		CMENTARZ KOŚCIELNY	822	2.09.1968	-
16	GŁOTOWO		KALWARIA WARMIŃSKA (14 kaplic, grotta MB z Lourdes, kaplica Modlitwy w Ogrójcu, park kalwaryjski)	A-2097	29.12.2003	A-2097 dawny numer rejestru
17	JESIONOWO		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA,	1368	18.01.1995	A-3784 dawny numer rejestru
18	JESIONOWO		CMENTARZ GRZEBALNY	3730	9.01.1987	A-1798 dawny numer rejestru
19	KNOPIN		KAPLICA P.W. MB KRÓLOWEJ POLSKI	828	1.09.1968	A-1133 dawny numer rejestru
20	KOSYŃ		MOST DROGOWY NAD ŁYNĄ	1861	21.03.2001	A-1861 dawny numer rejestru
21	ŁĘGNO	11a	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	A-3620	8.11.1993	-
22	ŁĘGNO	21	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4304	8.11.1993	A-3621 dawny numer rejestru
23	ŁĘGNO	22	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4305	8.11.1993	A-3619 dawny numer rejestru
24	MAWRY	6	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2351	29.10.1993	A-3603 dawny numer rejestru
25	MAWRY		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4292	29.10.1993	A-3602 dawny numer rejestru
26	MAWRY	9	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4291	29.10.1993	A-3605 dawny numer rejestru
27	MIĘDZYLESIE		3 KAPLICE W NAROŻNIKACH OGRODZENIA	838	30.08.1968	A-1131 dawny numer rejestru
28	MIĘDZYLESIE		CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY	838	30.08.1968	-
29	MIĘDZYLESIE		KAPLICA P.W. ŚW. HELENY	839	30.08.1968	A-1132 dawny numer rejestru
30	MIĘDZYLESIE		KAPLICA ODPUSTOWA	837	30.08.1968	A-1130 dawny numer rejestru
31	MIĘDZYLESIE	52	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4297	2.11.1993	A-3608
						dawny numer rejestru
32	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2355	25.10.1993	A-3583 dawny numer rejestru
33	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4288	25.10.1993	A-3590 dawny numer rejestru

34	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA Z DZWONNICZKĄ	4287	25.10.1993	A-3586 dawny numer rejstru
35	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA Z DZWONNICZKĄ	4286	25.10.1993	A-3585 dawny numer rejstru
36	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2356	25.10.1993	A-3589 dawny numer rejstru
37	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICA P.W. MIŁOSIERDZIA BOŻEGO	1391	7.03.1995	A-3806 dawny numer rejstru
38	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4289	25.10.1993	A-3587 dawny numer rejstru
39	NOWA WIEŚ MAŁA		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4290	25.10.1993	A-3588 dawny numer rejstru
40	ORZECHOWO		PLEBANIA	1171	19.05.1968	A-919 dawny numer rejstru
41	ORZECHOWO		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. NAJSWIĘTRZEJ MARIII PANNY	840	25.08.1968	A-1128 dawny numer rejstru
42	ORZECHOWO		SZKOŁA	1390	7.03.1995	A-3805 dawny numer rejstru
43	ORZECHOWO		CMENTARZ GRZEBALNY	3733	9.01.1987	A-1801 dawny numer rejstru
44	PIOTRASZEWO	11	DOM NR 11	1354	18.01.1995	A-3786 dawny numer rejstru
45	PIOTRASZEWO	18	PLEBANIA	1387	7.03.1995	A-3808 dawny numer rejstru
46	PIOTRASZEWO		KAPLICZKA W NAROŻNIKU OGRODZENIA KOŚCIELNEGO	2366	3.11.1993	A-3614 dawny numer rejstru
47	PIOTRASZEWO		KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. ŚW BARTŁOMIEJA /	843	25.08.1968	A-1126 dawny numer rejstru
48	PIOTRASZEWO		CMENTARZ	3732	9.01.1987	A-1800 dawny numer rejstru
49	PIOTRASZEWO		KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2367	3.11.1993	A-3615 dawny numer rejstru
50	PODLEŚNA	16	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4293	29.10.1993	A-3604 dawny numer rejstru
51	PODLEŚNA	54	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4294	29.10.1993	A-3606 dawny numer rejstru
52	PRAŚLITY		KAPLICZKA PRZYDROŻNA (obok szkoły)	2370	3.11.1993	A-3618 dawny numer rejstru
53	PRAŚLITY	19	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2369	3.11.1993	A-3613 dawny numer rejstru
54	PRAŚLITY	35	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4302	3.11.1993	A-3617 dawny numer rejstru
55	SMOLAJNI		BRAMA	850	23.08.1968	A-1119 dawny numer rejstru

56	SMOLAJNY		PAŁACYK MYŚLIWSKI	1386	7.03.1995	A-3807 dawny numer rejestru
57	SMOLAJNY		PARK	3601	25.04.1984	A-1545 dawny numer rejestru
58	SMOLAJNY		PAŁAC	562 (S/55)	4.05.1959	A-512 dawny numer rejestru
59	SMOLAJNY		DOM (przy bramie wjazdowej)	849	23.08.1968	A-1118 dawny numer rejestru
60	SMOLAJNY		ZESPOŁ MŁYNA WODNEGO (budynek produkcyjno-mieszkalny, budynek gospodarczy, urządzenia hydrotechniczne)	4337	26.06.1997	A-3999 dawny numer rejestru
61	STARY DWÓR	4	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	2376	2.11.1993	A-3611 dawny numer rejestru
62	STARY DWÓR	6	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4296	2.11.1993	A-3609 dawny numer rejestru
63	STARY DWÓR	12	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	4295	2.11.1993	A-3610 dawny numer rejestru
64	WICHROWO		BUDYNEK NADLEŚNICTWA	1430	25.03.1995	A-3834 dawny numer rejestru

Zródło: Studium [...] Gminy Dobre Miasto

Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Dobre Miasto ujęte w Studium[...]prezentuje tabela nr 1c.

Tabela nr 1c

L.p.	Miejscowość	Nr w m.	Nr. AZP	Funkcja	Datowanie
1	Mawry	7	17-60	śląd osadnictwa	okres rzymski
2	Mawry	11	17-60	śląd osadnictwa	wczesny okres lateński
3	Piotraszewo	8	17-60	śląd osadnictwa	okres rzymski
4	Piotraszewo	9	17-60	śląd osadnictwa	epoka kamienia
5	Piotraszewo	10	17-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka brązu okres nowożytny
6	Bzowiec	3	18-60	śląd osadnictwa	pradzieje
7	Bzowiec	4	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza wczesne średniowiecze
8	Praslity	5	18-60	osada	wczesna epoka żelaza, wczesne średniowiecze
9	Praslity	6	18-60	śląd osadnictwa osada	neolit wczesna epoka żelaza
10	Praslity	7	18-60	osada śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza okres wpływów rzymskich
11	Praslity	8	18-60	osada	wczesna epoka żelaza
12	Praslity	9	18-60	osada śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza wczesne średniowiecze
13	Praslity	10	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje XVII - XVIII w.
14	Praslity	11	18-60	śląd osadnictwa	pradzieje
15	Praslity	12	18-60	osada osada	wczesna epoka żelaza XI - XII w.

16	Praslity	13	18-60	śląd osadnictwa osada	pradzieje XIV - XV w. XVII - XVIII w.
17	Praslity	14	18-60	osada śląd osadnictwa ślad osadnictwa	wczesna epoka żelaza XI - XII w. XIV - XV w.
18	Praslity	15	18-60	osada śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza XIV - XV w.
19	Praslity	16	18-60	śląd osadnictwa osada	wczesna epoka żelaza XI - XII w.
20	Praslity	17	18-60	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa osada osada	neolit pradzieje wczesne średniowiecze XIV - XV w. XVII - XVIII w.
21	Praslity	18	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa ślad osadnictwa	epoka brązu XIV - XV w. XVII - XVIII w.
22	Praslity	19	18-60	śląd osadnictwa osada	wczesne średniowiecze XIV - XV w.
23	Praslity	20	18-60	osada śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	pradzieje wczesne średniowiecze XIV - XV w. XVII - XVIII w.
24	Smolajny	1	18-60	osada śląd osadnictwa	pradzieje XVII - XVIII w.
25	Smolajny	2	18-60	osada śląd osadnictwa ślad osadnictwa	wczesna epoka żelaza XIV - XV w. XVII - XVIII w.
26	Smolajny	3	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje XVII - XVIII w.
27	Smolajny	4	18-60	osada śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza XVII - XVIII w.
28	Piotraszewo	4	18-60	osada osada	wczesna epoka żelaza XIV - XV w.
29	Piotraszewo	5	18-60	osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze XIV - XV w.
30	Piotraszewo	6	18-60	osada	XVII - XVIII w.
31	Gronowo	1	18-60	osada	XVII - XVIII w.
32	Różyn	1	18-60	śląd osadnictwa osada	neolit wczesna epoka żelaza
33	Gronowo	2	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje XVII - XVIII w.
34	Gronowo	3	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje XVII - XVIII w.
35	Różyn	2	18-60	śląd osadnictwa	XVII - XVIII w.
36	Gronowo	4	18-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	pradzieje XVII - XVIII w.
37	Dobre Miasto	I	19-60	-	późne średniowiecze
38	Dobre Miasto	II	19-60	znalezisko luźne, ślad osadnictwa	epoka kamienia
39	Dobre Miasto	II	19-60	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze
40	Dobre Miasto	IV	19-60	znalezisko luźne, ślad osadnictwa	epoka kamienia
41	Łęgno	I	19-60	znalezisko luźne, ślad osadnictwa	epoka kamienia
42	Łęgno	II	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
43	Łęgno	III	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
44	Łęgno	IV	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
45	Łęgno	V	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność

46	Lęčno	VI	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
47	Nowa Wieś Mała	IV	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
48	Nowa Wieś Mała	V	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
49	Nowa Wieś Mała	VI	19-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
50	Nowa Wieś Mała	VII	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
51	Nowa Wieś Mała	VIII	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
52	Praslity	I	19-60	znalezisko luźne śląd osadnictwa	epoka kamienia
53	Praslity	II	19-60	znalezisko luźne śląd osadnictwa	epoka kamienia
54	Praslity	III	19-60	znalezisko luźne śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
55	Praslity	IV	19-60	śląd osadnictwa	nowożytność
56	Smolajny	V	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytność
57	Smolajny	VI	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
58	Smolajny	VII	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza nowożytność
59	Smolajny	VIII	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
60	Smolajny	IX	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
61	Smolajny	X	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze nowożytność
62	Smolajny	XI	19-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
63	Smolajny	XII	19-60	śląd osadnictwa grodzisko (?)	wczesne średniowiecze
64	Głotowo	I	20-60	grodzisko	wczesne średniowiecze
65	Głotowo	II	20-60	osada	okres wpływów rzymskich
66	Dobre Miasto	III	20-60	osada	nieokreślona
67	Knopin	I	20-60	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich
68	Knopin	II	20-60	kurhan	wczesna epoka żelaza
69	Knopin	III	20-60	śląd osadnictwa	nieokreślona
70	Knopin	IV	20-60	śląd osadnictwa	nieokreślona
71	Knopin	V	20-60	śląd osadnictwa	nieokreślona
72	Knopin	VI	20-60	osada	nieokreślona
73	Knopin	VII	20-60	osada	okres wpływów rzymskich
74	Knopin	VIII	20-60	osada	wczesna epoka żelaza
75	Knopin	IX	20-60	grodzisko	wczesne średniowiecze
76	Swobodna	I	20-60	grodzisko	wczesne średniowiecze
77	Swobodna	II	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
78	Głotowo	III	20-60	śląd osadnictwa	nowożytność
79	Knopin	X	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza późne średniowiecze
80	Nowa Wieś Mała	I	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
81	Nowa Wieś Mała	II	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
82	Głotowo	IV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
83	Głotowo	V	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
84	Głotowo	VI	20-60	śląd osadnictwa	nowożytność
85	Głotowo	VII	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
86	Głotowo	VIII	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
87	Nowa Wieś Mała	III	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
88	Głotowo	IX	20-60	śląd osadnictwa	nowożytność

89	Głotowo	X	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
90	Głotowo	XI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
91	Swobodna	X	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
92	Głotowo	XII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
93	Knopin	XI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
94	Knopin	XII	20-60	śląd osadnictwa	okres wpływów rzymskich
95	Knopin	XIII	20-60	śląd osadnictwa osada	wczesna epoka żelaza późne średniowiecze
96	Knopin	XIV	20-60	śląd osadnictwa	neolit
97	Knopin	XV	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze późne średniowiecze
98	Swobodna	XI	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność starożytność
99	Swobodna	XII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
100	Swobodna	XIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
101	Swobodna	XIV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
102	Swobodna	XV	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
103	Swobodna	XVI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
104	Swobodna	XVII	20-60	śląd osadnictwa	nieokreślona
105	Swobodna	XVIII	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność
106	Swobodna	XIX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
107	Swobodna	XX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
108	Swobodna	XXI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
109	Knopin	XVI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
110	Knopin	XVII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
111	Knopin	XVIII	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
112	Knopin	XIX	20-60	śląd osadnictwa	starożytność
113	Knopin	XX	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowieczne
114	Knopin	XXI	20-60	śląd osadnictwa	starożytność
115	Knopin	XII	20-60	śląd osadnictwa	starożytność
116	Knopin	XIII	20-60	śląd osadnictwa	starożytność
117	Knopin	XXIV	20-60	śląd osadnictwa osada	wczesne średniowiecze późne średniowiecze
118	Knopin	XXV	20-60	osada	późne średniowiecze
119	Knopin	XXVI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
120	Knopin	XXVII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
121	Knopin	XXVIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
122	Knopin	XXIX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
123	Knopin	XXX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
124	Knopin	XXXI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
125	Dobre Miasto	IV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
126	Stary Dwór	II	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
127	Stary Dwór	III	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
128	Stary Dwór	IV	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza późne średniowiecze
129	Knopin	XXXII	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze późne średniowiecze
130	Knopin	XXXIII	20-60	osada śląd osadnictwa	późne średniowiecze starożytność
131	Barcikowo	II	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze nowożytność starożytność
132	Barcikowo	III	20-60	osada osada	wczesna epoka żelaza wczesne średniowiecze
133	Barcikowo	IV	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
134	Barcikowo	V	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
135	Barcikowo	VI	20-60	osada osada	wczesne średniowiecze późne średniowiecze
136	Stary Dwór	V	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
137	Stary Dwór	VI	20-60	osada	wczesna epoka żelaza
138	Knopin	XXXIV	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza

139	Knopin	XXXV	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze starożytność
140	Knopin	XXXVI	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
141	Knopin	XXXVII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
142	Knopin	XXXVIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
143	Knopin	XXXIX	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze późne średniowiecze
144	Barcikowo	VII	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza późne średniowiecze
145	Barcikowo	VIII	20-60	osada	wczesna epoka żelaza
146	Barcikowo	IX	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
147	Barcikowo	X	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
148	Barcikowo	XI	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
149	Barcikowo	XII	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
150	Głotowo	XIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
151	Głotowo	XIV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
152	Głotowo	XV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
153	Głotowo	XVI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
154	Głotowo	XVII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
155	Głotowo	XVIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
156	Głotowo	XIX	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
157	Knopin	XL	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
158	Knopin	XLI	20-60	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
159	Knopin	XLII	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
160	Knopin	XLIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
161	Knopin	XLIV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
162	Knopin	XLV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
163	Knopin	XLVI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
164	Knopin	XLVII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
165	Knopin	XLVIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
166	Knopin	XLIX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
167	Knopin	L	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
168	Knopin	LI	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
169	Knopin	LII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
170	Knopin	LIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
171	Knopin	LIV	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
172	Głotowo	XX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
173	Knopin	LV	20-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
174	Knopin	LVI	20-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza późne średniowiecze
175	Knopin	LVII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
176	Knopin	LVIII	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
177	Knopin	LIX	20-60	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
178	Cerkiewnik	I	21-60	kurhan	wczesna epoka żelaza
179	Cerkiewnik	II	21-60	grodzisko	nieokreślona
180	Cerkiewnik	III	21-60	grodzisko	wczesne średniowiecze
181	Cerkiewnik	IV	21-60	osada	nieokreślona
182	Cerkiewnik	V	21-60	osada osada osada	epoka brązu wczesne średniowiecze średniowiecze
183	Cerkiewnik	VI	21-60	śląd osadnictwa	neolit
184	Swobodna	III	21-60	grodzisko	nieokreślona
185	Kabikiejmy Dolne	IV	21-60	śląd osadnictwa	nieokreślona
186	Kabikiejmy Dolne	V	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze starożytność
187	Kabikiejmy Dolne	VI	21-60	cmentarzysko	epoka brązu
188	Kabikiejmy Dolne	VII	21-60	osada	epoka brązu
189	Cerkiewnik	VII	21-60	śląd osadnictwa	epoka brązu
190	Cerkiewnik	VIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka brązu średniowiecze
191	Cerkiewnik	IX	21-60	osada śląd osadnictwa	epoka brązu średniowiecze

192	Cerkiewnik	X	21-60	osada	epoka brązu
193	Cerkiewnik	XI	21-60	cmentarzysko śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze nowożytność
194	Cerkiewnik	XII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka brązu nowożytność
195	Cerkiewnik	XIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
196	Cerkiewnik	XIV	21-60	śląd osadnictwa	epoka brązu
197	Cerkiewnik	XV	21-60	cmentarzysko	epoka brązu
198	Cerkiewnik	XVI	21-60	osada	średniowiecze
199	Cerkiewnik	XVII	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
200	Cerkiewnik	XVIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka brązu średniowiecze nowożytność
201	Cerkiewnik	XIX	21-60	śląd osadnictwa	nowożytność
202	Cerkiewnik	XX	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
203	Cerkiewnik	XXI	21-60	osada	neolit
204	Cerkiewnik	XXII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
205	Cerkiewnik	XXIII	21-60	śląd osadnictwa osada	neolit wczesne średniowiecze
206	Cerkiewnik	XXIV	21-60	śląd osadnictwa	neolit
207	Cerkiewnik	XXV	21-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
208	Cerkiewnik	XXVI	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
209	Cerkiewnik	XXVII	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
210	Cerkiewnik	XXVIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze starożytność
211	Cerkiewnik	XXIX	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze starożytność
212	Cerkiewnik	XXX	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
213	Cerkiewnik	XXXI	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
				śląd osadnictwa	nowożytność
214	Cerkiewnik	XXXII	21-60	osada	epoka brązu
215	Cerkiewnik	XXXIII	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
216	Cerkiewnik	XXXIV	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
217	Cerkiewnik	XXXV	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze starożytność
218	Cerkiewnik	XXXVI	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
219	Swobodna	IV	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
220	Swobodna	V	21-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
221	Swobodna	VI	21-60	osada	wczesne średniowiecze
222	Swobodna	VII	21-60	śląd osadnictwa	epoka brązu
223	Swobodna	VIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka brązu wczesne średniowiecze średniowiecze
224	Swobodna	IX	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
225	Cerkiewnik	XXXVII	21-60	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
226	Cerkiewnik	XXXVIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze średniowiecze
227	Cerkiewnik	XXXIX	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
228	Cerkiewnik	XL	21-60	śląd osadnictwa	epoka brązu
229	Cerkiewnik	XLI	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
230	Cerkiewnik	XLII	21-60	osada	epoka brązu
231	Cerkiewnik	XLIII	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze starożytność
232	Cerkiewnik	XLIV	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
233	Cerkiewnik	XLV	21-60	śląd osadnictwa	średniowiecze
234	Cerkiewnik	XLVI	21-60	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
235	Cerkiewnik	XLVII	21-60	grodzisko	wczesne średniowiecze
236	Pietraszewo	I	17-61	śląd osadnictwa	średniowiecze

237	Pietraszewo	II	17-61	śląd osadnictwa	nowożytność
238	Pietraszewo	III	17-61	śląd osadnictwa	pradzieje
239	Pietraszewo	IV	17-61	śląd osadnictwa	nowożytność
240	Kabikiejmy Górne	II	21-61	osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze nowożytność
241	Kabikiejmy Górne	I	21-61	grodzisko	wczesne średniowiecze
242	Kabikiejmy Górne	III	21-61	osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze nowożytność
243	Kabikiejmy Górne	IV	21-61	osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze średniowiecze
244	Kabikiejmy Górne	V	21-61	śląd osadnictwa	nowożytność
245	Kabikiejmy Górne	IV	21-61	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
246	Kabikiejmy Górne	VI	21-61	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność
247	Kabikiejmy Górne	III	21-61	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	średniowiecze nowożytność starożytność
248	Kabikiejmy Górne	V	21-61	śląd osadnictwa	nowożytność
249	Kabikiejmy Górne	I	21-61	osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze średniowiecze
250	Kabikiejmy Górne	II	21-61	śląd osadnictwa	starożytność
251	Kabikiejmy Górne	VI	21-61	śląd osadnictwa (śląd produkcji)	średniowiecze

Źródło: dane ze Studium[...] Dobrego Miasta.

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków z z terenu gminy Dobre Miasto ujęte w Studium[...]

Tabela nr 1d

Lp	Miejscowość	Obiekt	Nr Rejestru	Data
1	CERKIEWNIK	GRODZISKO STAROŻYTNE	C-260	11.12.2002
2	CERKIEWNIK	GRODZISKO STOŻKOWE	C-254	24.11.1999
3	DOBRE MIASTO	NAWARSTWIENIA K. STAREGO MIASTA	C-146	30.01.1992
4	KABIKIEJMY	GRODZISKO PÓŁWYSPOWE	C-082	29.12.1969
5	SWOBODNA	GRODZISKO STOŻKOWE	C-224	23.12.1996
6	SWOBODNA	GRODZISKO P IERŚCIENIOWE	C-223	23.12.1996

Aktualnie ewidencja gminna ewidencja zabytków nieruchomości liczy około 398 + 174 pozycji i jest w trakcie aktualizacji. Pełen wykaz obiektów gminnej ewidencji zabytków znajduje się w posiadaniu Urzędu Miasta w Dobrym Mieście. W Studium znajdują się także informacje o 251 stanowiskach archeologicznych z terenu gminy (251 to stan nieaktualny w 2018 roku). Aktualna ilość wszystkich stanowisk archeologicznych z terenu gminy Dobre Miasto w 2018 roku to 281(wliczając także stanowiska archiwalne).

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wskazane w Studium:

1) w przypadku prowadzenia prac na obiektach wpisanych do rejestru i w ich otoczeniu oraz w granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków należy uzyskać pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków,

2) pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego niewpisanego do rejestru zabytków, a ujętego w gminnej ewidencji zabytków wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

3) prowadzenie prac realizowanych na podstawie zgłoszenia na obiektach objętych ochroną konserwatorską wymaga uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

4) ochronie podlegają obiekty i obszary wpisane do gminnej ewidencji zabytków, która zawiera również obiekty i obszary ujęte w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (Wskazać należy, że Zarządzenie WKZ Olsztyn nr 37 z 3 czerwca 2013 roku dotyczące ilości kart zabytków nieruchomych z terenu miasta Dobrego Miasta włączonych do ewidencji wojewódzkiej jest niezgodne ze stanem faktycznym ilości kart posiadanych przez WKZ Olsztyn dla miasta - kwiecień 2018 rok; w związku z tym nie istnieje faktyczna ewidencja wojewódzka dla wielu obiektów z terenu gminy zgodnie z art. 20-22 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami[...])

5) stosowanie bezwzględnego priorytetu wymagań konserwatorskich w centrum Dobrego Miasta, w celu zachowania historycznej struktury i skali układu urbanistycznego wpisanego do wojewódzkiego rejestru zabytków,

6) studium przewiduje możliwość realizacji nowoczesnej architektury przy konieczności realizacji obiektów definiujących współczesną tożsamość miasta,

7) szczególne znaczenie dla wizerunku miasta ma podniesienie jakości estetycznej przestrzeni publicznej, również poprzez wspieranie działań zmierzających do poprawy wyglądu zarówno budynków zabytkowych, zieleni jak również obiektów małej architektury,

8) należy zwrócić szczególną uwagę na ochronę ekspozycji istniejących obiektów zabytkowych, jak również elementów krajobrazowych,

9) postuluje się odtworzenie alei przydrożnych podkreślających założenia urbanistyczne,

10) utrzymanie zasadniczych elementów rozplanowania oraz charakteru i skali zespołu zabytkowego w Dobrym Mieście jako elementu krajobrazu kulturowego miasta oraz zespołu pałacowo-parkowego i zabudowań folwarcznych we wsi Smolajny,

11) zachowanie wartościowych układów ruralistycznych następować powinno poprzez odtworzenie alei przydrożnych, zapobieganie liniowego rozwoju zabudowy wzdłuż ciągów komunikacyjnych, modernizację lub rozbiórkę obiektów dysharmonicznych,

12) występowanie do Generalnego Konserwatora Zabytków w sprawie skreślenia z rejestru obiektu, które utraciły swą wartość zabytkową.

13) zakaz lokalizowania w sąsiedztwie zabytków obiektów uciążliwych i inwestycji, które mogą pogorszyć stan środowiska przyrodniczego oraz zakaz lokalizowania budynków zasłaniających widok na zabytek, a także obiektów dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z tym zabytkiem,

14) niezwłoczne zawiadamianie właściwych organów o ujawnieniu, podczas robót budowlanych i ziemnych, przedmiotu posiadającego cechy zabytku, z jednoczesnym zabezpieczeniem odkrytego przedmiotu i wstrzymaniu wszelkich robót mogących go uszkodzić lub zniszczyć.

15) prace ziemne na obszarze stanowiska archeologicznego wyszczególnionego w ewidencji zabytków AZP należy poprzedzić sondażowymi badaniami archeologicznymi,

16) w odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych o własnej formie terenowej obowiązuje zakaz realizacji inwestycji budowlanych i działalności rolniczej (postuluje się pozostawienie terenu jako nieużytek),

17) inwestycje budowlane prowadzone na terenie nawarstwień kulturowych starego miasta powinny być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi, natomiast inwestycje liniowe (infrastruktura gazowa, kanalizacyjna, wodociągowa, telekomunikacyjna) powinny być prowadzone pod stałym nadzorem archeologicznym,

18) Zachowanie zabytkowych cmentarzy przez:

- zachowanie i konserwacja historycznych elementów ukształtowania terenu cmentarzy,
- zachowanie i konserwacja starodrzewu, zabytkowych nagrobków, krzyży i innych elementów małej architektury,
- usuwanie elementów zniekształcających (samosiewy, wysypiska, wyrobiska).

- **Plan Odnowy Miejscowości Prasłity 2015-2020**

W dokumencie wskazano kilka zadań, których realizacji przyczyni się do polepszenia warunków życia mieszkańców miejscowości i poprawy stanu zabytków.

Na uwagę zasługuje projekt : Renowacja zabytkowych kapliczek na terenie sołectwa Prasłity. Projekt zakładany do realizacji na lata 2019-2020. Szacunkowy koszt inwestycji: 200 000 zł.

- **Plan Odnowy Jesionowa 2010-2018**

W dokumencie wskazano ważne zadania do realizacji w ramach odnowy wsi.

Na uwagę zasługują projekty:

- Remont elewacji kościoła Św. Marcina w Jesionowie. Projekt zakładany do realizacji na lata 2010-2018. Szacunkowy koszt inwestycji: 350 000 zł.

- Modernizacja instalacji elektrycznej i renowacja witraży kościoła Św. Marcina w Jesionowie. Projekt zakładany do realizacji na lata 2010-2018. Szacunkowy koszt inwestycji: 300 000 zł.

- **Lokalny Program Rewitalizacji Dobrego Miasta**

(Uchwała Rady Miejskiej w Dobrym Mieście z dnia 30 czerwca 2015 z późniejszą aktualizacją)

Program rewitalizacji wskazuje propozycje inwestycji na terenie miasta z uwzględnieniem aspektu społecznego, gospodarczego i urbanistycznego według schematu rewitalizacji obszarów objętych aktywizacją. Poniżej propozycje przedsięwzięć cytowane z Programu.

Innowacyjna rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni Dobrego Miasta główną szansą na zwiększenie perspektyw życiowych mieszkańców zagrożonych wykluczeniem:

Projekt nr 2

Modernizacja budynku przy ul. Olsztyńskiej 3 (ujęty w ewidencji zabytków gminnych)

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w dotychczasowej siedzibie, tj. w budynku przy ul. Olsztyńskiej 3 nie ma możliwości poszerzenia swojej działalności, w tym zwłaszcza wprowadzenie nowych form, ze względu na zbyt małą kubaturę budynku. Jest to budynek przedwojenny, niefunkcjonalny oraz nieprzystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, w związku z czym konieczna jest modernizacja tego budynku. Przy modernizacji zastosowane zostaną rozwiązania i technologie energooszczędne. Budynek przystosowany zostanie do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wykonane zostaną mieszkania chronione do czasowego przebywania dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym bądź też dotkniętych wypadkami losowymi.

W związku z tym, iż w ramach realizacji projektu powstaną dwa ośrodki działające przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, tj.: CIS i MCI, konieczna jest modernizacja budynków przy

ul. Górnej 24 i

ul. Górnej 9a

budynków, które położone są w niewielkiej odległości od siedziby MOPS.

Projekt nr 4

Modernizacja budynku przy ul. Górnej 9a (ujęty w ewidencji zabytków gminnych),

Modernizacja tego budynku będzie polegała na jego przystosowaniu do organizowania i prowadzenia szkoleń zawodowych, warsztatów oraz wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego, w ramach świadczenia usług przez drugi ośrodek funkcjonujący przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej tj.: Centrum Integracji Społecznej. W budynku tym znajdują się pomieszczenia umożliwiające naukę konkretnych zawodów, zwłaszcza związanych z ideą Cittaslow, np.: krawców, kucharzy, sprzedawców itp. Celem utworzenia CIS jest wdrożenie instrumentów służących aktywizacji społeczno

– zawodowej osób wykluczonych ze szczególnym uwzględnieniem współpracy z potencjalnym pracodawcą. CIS będzie podejmowało wspólne działania z osobami bezrobotnymi w celu ich powrotu na rynek pracy, a także organizowało szkolenia zawodowe, różnego rodzaju warsztaty oraz wsparcie doradcy zawodowego i pracownika socjalnego. CIS będzie w stałej współpracy z Urzędem Pracy, celem objęcia pomocą osób mających szczególne trudności z powrotem na rynek pracy. Zadaniem CIS-u będzie ponadto podejmowanie działań zakresu aktywności ruchowej, które wzmocnią będą integrację społeczną oraz wpłyną na zmianę wizerunku osób wykluczonych i poczucia własnej wartości, co przyczyni się do szybszego podjęcia aktywności zawodowej. Budynek przystosowany zostanie do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Planowane wyżej opisane przedsięwzięcie jest komplementarne do projektu pn.: „Adaptacja dawnego budynku magazynowego wraz z otoczeniem na Stodołę Kultury w Dobrym Mieście” wspartego w ramach RPO Warmia i Mazury 2007 – 2013.

W/w budynki, które zostaną zmodernizowane w ramach realizowanego projektu zlokalizowane są tuż obok siebie i znajdują się na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji.

Projekt nr 5 (teren ujęty jako część układu urbanistycznego wpisanego do rejestru zabytków)

Projekt ten związany jest z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej.

Na terenie Dobrego Miasta znajduje się wiele zdegradowanych obszarów miejskich. Mają one niewątpliwie wpływ na tworzenie się enklaw, na których występują negatywne problemy społeczne. Rozwiązywanie tych problemów wymaga nadania nowych funkcji tym obszarom, w taki sposób, by nastąpiło tam społeczne i gospodarcze ożywienie. Jednym z takich zdegradowanych obszarów są tereny przybrzeżne rzeki Łyny. Podczas działań wojennych nastąpiło zniszczenie tkanki miejskiej wzdłuż rzeki Łyny w wyniku czego miasto „odwróciło się” od rzeki zapominając o jej potencjale gospodarczym, turystycznym, rekreacyjnym. Idea Cittaslow stawia sobie za cel zapewnienie poprawy jakości życia w małych miasteczkach, w związku z czym uporządkowanie terenu i nadanie mu nowych funkcji społecznych spowoduje, że centrum miasta zacznie „tętnić życiem”, co pozytywnie wpłynie na podniesienie jakości życia społeczności lokalnej.

Zrewitalizowany obszar stworzy idealne miejsce służące aktywizacji społeczno - gospodarczej, ponieważ planuje się wykonanie wzdłuż rzeki Łyny ciągu pieszo - rowerowego, dwóch kładek dla pieszych przez rzekę, placu zabaw, stoisk handlowych. Wzdłuż planowanego ciągu znajdują się niezagospodarowane obiekty i tereny, np. po byłej rzeźni, byłej bazy gazowniczej i oczyszczalni ścieków, do wprowadzenia nowych form działalności lokalnej w postaci np. Slowmarketu. Całość zamierzonych działań wpisuje się w filozofię Cittaslow, poprzez wspieranie takich form, jak Slowfashion, Slowfood. Wykonanie traktu zwiększy ponadto atrakcyjność przemieszczania się pieszo i rowerem, co spowoduje, że zmaleje nasilenie ruchu pojazdów mechanicznych i zwiększy się bezpieczeństwo komunikacyjne poprzez promocję ruchu rowerowego. W ten sposób zlikwidowana zostanie bariera związana z wprowadzeniem jednej z zasad Cittaslow, a mianowicie alternatywnej komunikacji, ponieważ w Dobrym Mieście dotychczas nie wybudowano żadnej ścieżki rowerowej. Zagospodarowanie brzegów rzeki Łyny skomunikuje zmodernizowane budynki, w ramach których powstaną CIS i MCI, z pozostałą częścią miasta. Na całej długości szlaku zostanie zaprojektowana i wykonana mała architektura parkowa, a także, w celu podniesienia bezpieczeństwa przemieszczających się osób, konieczne jest wykonanie prac związanych z zachowaniem i ochroną dziedzictwa kulturowego tj.: przebiegającego na szlaku muru obronnego. Mury obronne położone są na najstarszym historycznie obszarze miasta, w samym centrum rewitalizowanego obszaru i stanowią nierozzerwalną część tkanki miejskiej wraz z otaczającą zabudową zabytkowych kamienic.

Realizacja tego projektu ma na celu również pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości, jak również osób zaktywizowanych zawodowo do dalszego rozwoju gospodarczego (wypożyczalnie sprzętów, punkty napraw sprzętów, usługi handlowo – gastronomiczne, działalność związana z rekreacją i obsługą ruchu turystycznego) a także pobudzenie lokalnej społeczności do organizowania różnego rodzaju wydarzeń, które służyć będą integracji a także wzbogacać ofertę miasta. Integracji społecznej służyć będą również obiekty rekreacyjne znajdujące się przy planowanej ścieżce pieszo – rowerowej.

Realizacja projektu przyczyni się do :

a) prawidłowego rozwoju społecznego (eliminowanie i zapobieganie patologiom społecznym) poprzez udostępnienie zdegradowanego obszaru „nowym ludziom”, czyli wyprowadzenie z pewnej części rewitalizowanego obszaru osób zagrożonych wykluczeniem

społecznym i otwarcie go dla ludzi spoza tego obszaru, którzy poprzez rozpoczętą tam działalność bądź odwiedzając ten teren przyczynią się do zmiany charakteru rewitalizowanego terenu. Tereny przybrzeżne rzeki staną się miejscem rekreacji i wypoczynku podnoszącym jakość życia mieszkańców zgodnie z zasadami Cittaslow.

b) rozwoju infrastrukturalno-przestrzennego – zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez konserwację obiektów zabytkowych (mury miejskie) oraz poprawę środowiska naturalnego (wprowadzenie możliwości alternatywnej komunikacji – rowery). Poprawiona zostanie też funkcjonalność układu komunikacyjnego poprzez stworzenie nowej, bezpiecznej trasy do ruchu pieszego i rowerowego. Wzdłuż ciągu zmodernizowane zostanie oświetlenie oraz podświetlenie obiektów zabytkowych (zastosowane zostaną energooszczędne lub solarne źródła światła).

Planowane przedsięwzięcie jest w pełni komplementarne do przedsięwzięcia pn.: „Rewitalizacja zabytkowych kamienic w ciągu ulicy Sowińskiego i Placu Św. Katarzyny Aleksandryjskiej wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu w Dobrym Mieście” wspartego w ramach RPO Warmia i Mazury.

Realizacja projektu obejmie następujące priorytety inwestycyjne: PI 9b, PI 9i i podzielona jest na etapy:

a) modernizacja budynków przy ul. Olsztyńskiej 3, Górnej 9a oraz Górnej 24 wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.

W ramach tego zadania zostaną wykonane następujące prace:

- opracowanie dokumentacji technicznej i konserwatorskiej,
- opracowanie inwentaryzacji i ekspertyz technicznych obiektu,
- modernizacja całego budynku przy ul. Olsztyńskiej 3 oraz Górnej - adaptacja całego budynku przy ul. Górnej 9a i nadanie nowych
- przystosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- modernizacja, przebudowa i budowa nowego oświetlenia zewnętrznego – ciągów komunikacyjnych i podświetlenia budynków,

- modernizacja, przebudowa i budowa ciągów komunikacyjnych, umożliwiających bezpieczną komunikację (ciąg pieszo – jezdny, szacunkowa długość ciągu ok. 700 mb.),
- zagospodarowanie terenów zielonych wraz z małą architekturą (ławki, kosze na śmieci itp.)

c) zagospodarowanie przestrzeni publicznej służącej integracji społecznej

Zakłada się, że w ramach tego zadania zostaną wykonane następujące prace:

- opracowanie dokumentacji technicznej,
- modernizacja, przebudowa i budowa ciągu pieszo – rowerowego umożliwiających bezpieczną komunikację (szacunkowa długość ciągu ok. 2500 mb.),
- odtworzenie zabytkowego wizerunku terenu wokół XIV wiecznej Kolegiaty (zagospodarowanie terenu, utworzenie skweru, małej architektury parkowej),
- modernizacja oświetlenia oraz podświetlenia Kolegiaty
- zabezpieczenie umocnień obronnych;
- skomunikowanie dwóch brzegów Łyny,
- utworzenie placu zabaw,
- budowa infrastruktury do postoju i obsługi kamperów,
- infrastruktura związana ze sportami wodnymi (przystań kajakowa, pomosty pływające, pochylnia do wodowania sprzętu pływającego, stojaki do kajaków, wiata z zadaszeniem, zaplecze sanitarne),
- mała infrastruktura (ławki, kosze na śmieci itp.).

Inwestycje związane z realizacją Programu Rewitalizacji[...] są równocześnie głównymi propozycjami wydatków majątkowych Gminy Dobre Miasto programu opieki nad zabytkami na najbliższe 4 lata.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego gminy Dobre Miasto

5.2.1. Zarys historii obszaru miasta Dobre Miasto i ważniejsze zabytki gminy⁹

Historia Dobrego Miasta sięga czasów wojen krzyżackich. Powstało w miejscu grodu pruskiego. Prawa miejskie gród otrzymał 26 grudnia 1329 roku przez biskupa warmińskiego, Henryka II Wogenapa. Miasto otoczono murami obronnymi już w XIV wieku. W murach posiadających liczne wieże były trzy bramy: Brama Głotowska, Ornecka i Łąkowa. Pozostałością dawnych obwarowań jest istniejąca do dziś „Baszta Bociania”.

Dobre Miasto należało do Diecezji Warmińskiej utworzonej w 1234 roku na opanowanym przez Krzyżaków terytorium Prus. W latach 1466 – 1772 Dobre Miasto znajdowało się w granicach Rzeczypospolitej. W czasie wojny polsko – krzyżackiej (1519 – 1521) okupowane było przez wojska wielkiego mistrza Albrechta Hohenzollerna., które obrabowały skarbiec kolegiaty. W latach 1626-1629 trwała okupacja wojsk szwedzkich Gustawa Adolfa.

Decydujące znaczenie dla rozwoju miasta miało przeniesienie do Dobrego Miasta Kapituły Kolegiackiej. W ciągu kilkudziesięciu lat kanonicy wybudowali kościół, odpowiadający rangą kapitule, szkołę parafialną oraz szpital. Wraz z budową kolegiaty zaczęto wzmacniać obwarowania miejskie. W XIX wieku przez około 30 lat Dobre Miasto było miastem powiatowym. Przeżyło wówczas okres intensywnego rozwoju. W 1852 roku powstała fabryka saletry, w 1882 roku powstała fabryka sukna, w 1884 roku wybudowano połączenie kolejowe z Olsztynem i Ornetą, w latach 1823 – 1849 było siedzibą Sądu Powiatowego, od 1879 roku siedzibą Sądu Okręgowego. W okresie międzywojennym przeżywa stagnację.

W czasie działań wojennych drugiej wojny światowej, wojska radzieckie wkroczyły do Dobrego Miasta. W wyniku działań wojennych 65% miasta legło w gruzach. Stan ludności według spisu z dnia 15 sierpnia 1945 roku wynosił 435 mieszkańców.

Głównym zadaniem po wojnie była odbudowa miasta i rozbudowa przemysłu. Dalsze lata po wojnie to okres dynamicznego rozwoju miasta.

⁹<http://www.dobremiasto.com.pl/> i materiały Urzędu Miejskiego w Dobrym Mieście

Do najcenniejszych zabytków gminy Dobrego Miasta należą:

- **Gotycka Bazylika Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych**, stanowiąca obecnie drugą co do wielkości świątynię Warmii. Tytuł ten uzyskała 19 maja 1989 roku. Bazylika jest częścią gotyckiego zespołu kolegiackiego pochodzącego z lat 1357 – 1389. Kolegiata wybudowana została na bagnie, przypuszczalnie na dębowych palach. We wnętrzu przestronnego kościoła znajdują się liczne zabytkowe obiekty, w tym: rzeźba Madonny z XV wieku, ołtarz Tron łaski wykonany ok. 1500 roku przez uczniów Wita Stwosza, ołtarz Trójcy Świętej powstały w latach 1743 – 1748 z rzeźbami męczenników ufundowany przez biskupa Adama Stanisława Grabowskiego z 1748 r. oraz ołtarz Św. Sebastiana z 1642 roku. Ponadto uwagę przyciągają powstała w 1693 roku ambona, ogrodzenie chrzcielnicy z 1670 – 1680 roku oraz rozbudowane organy i ołtarz główny. Na jubileusz 600-lecia Papież Jan Paweł II 19 maja 1989r. obdarzył tytułem i godnością Bazyliki Mniejszej.

- **Wybudowany w latach 1830 - 1832 klasycystyczny kościół ewangelicki (obecnie biblioteka)**. Jest to budynek wzniesiony w stylu neoromański w latach 1830-1834 według projektu architekta Karola Fryderyka Schinkla. Do 1945 roku mieścił się tu kościół ewangelicki. Po drugiej wojnie światowej i po pożarze w 1967 roku obiekt adaptowano na bibliotekę.

- **Pochodzące z XIV wieku fragmenty murów obronnych z gotycką wieżą**, powszechnie nazywaną Basztą Bocianią. W Baszcie mieści się obecnie muzeum historii Dobrego Miasta, można w nim obejrzeć m.in. plany miasta, fotografie i fotokopie zabytkowych obiektów i starych dokumentów, a także wyposażenie takie jak meble, oświetlenie czy ręcznie kute kraty.

- **Późnobarokowa kaplica Św. Mikołaja z około roku 1740**, obecnie pełniąca funkcję. Obecnie jest świątynią parafialną obrządku ukraińsko-bizantyjskiego. W jej wnętrzu znajdują się m.in. barokowe ołtarze z XVII i XVIII wieku.

- Smolajny - Pałac biskupi

Pałac biskupów warmińskich został wybudowany w latach 1741-1743, który później był ulubionym miejscem pobytu Ignacego Krasickiego.

- Głotowo - Kościół pw. Najświętszego Zbawiciela

Głotowo jest znane jako miejsce odpustowe. Barokowy kościół wybudowano w latach 1723-1726. Obok kościoła w zadrzewionym jarze po obu stronach rzeki Kwieli ciągnie się wkomponowana w przyrodę Kalwaria Warmińska. Wybudowano ją w latach 1878-1894 z inicjatywy Jana Martena.

- Piotraszewo - Kościół pw. Św. Bartłomieja

Gotycki kościół parafialny zbudowany w latach 1360-1370. W 1739 roku wzniesiono obecną drewnianą wieżę. Na ścianie południowej znajduje się zegar słoneczny z data 1772.

- Cerkiewnik - Kościół pw. Św. Katarzyny i Anny

Początkowo w kościele mieściła się parafia, w 1687 roku rozpoczęła się gruntowna przebudowa kościoła, który spalił się w 1819 roku i został odbudowany dopiero w 1815 roku w stylu neogotyckim.

- Orzechowo - Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny

Kościół został zbudowany na początku XVIII wieku w stylu barokowym. Ołtarz główny pochodzi z ok. 1720 roku.

- Międzylesie - Kościół pw. Krzyża Św. i Matki Boskiej Bolesnej

W latach 1752-1753 przebudowano małą kaplicę z 1722 roku wznosząc obecny kościół filialny z częściowym zachowaniem murów poprzedniej budowli.

- Jesionowo - Kościół pw. Św. Marcina

Kościół parafialny z 1649 roku rozbudowany w 1684 roku. We wnętrzu zachowały się m. in. ołtarz główny z 1684 roku, ołtarz boczny rokokowy z 1781 roku, prezbiterium i zakrystia z 1911 roku.

Okolice Dobrego Miasta są bogate w liczne kapliczki warmińskie pochodzące z XVIII/XIX wieku. Dobre Miasto co roku organizuje wiele imprez o charakterze kulturalnym

i rozrywkowym. Wśród najbardziej znanych wyróżnić można odbywający się od 2008 roku festiwal muzyczny Dobremiastock. We wspomnianej, historycznej Baszcie Bocianiejskiej odbywają się również wystawy malarstwa, grafiki oraz tkaniny artystycznej.

Obecnie w skład gminy wchodzi 23 sołectwa.

5.2.2. Zabytki nieruchome

Ewidencja gminna zabytków zawiera około 398 + 174 obiektów nieruchomych. Dominuje zabudowa mieszkaniowa z przełomu XIX/XX wieku i obiekty małej architektury – kapliczki przydrożne. Najważniejsze zabytki opisane zostały w dalszej części opracowania.

5.2.3. Zabytki nieruchome o dużym znaczeniu, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

W rejestrze WKZ Olsztyn znajduje się 174 obiektów. Nie wszystkie obiekty posiadają karty ewidencji wojewódzkiej prowadzonej przez WKZ Olsztyn.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków o najwyższym znaczeniu zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela nr 2

Lp.	Miejscowość : Obiekt Datowanie		Rejestr zabytków WKZ
1	DOBRE MIASTO DAWNY KOŚCIÓŁ EWANGELICKI (OBECNIE BIBLIOTEKA CKB) 1830-1833 rok		A-1154 3.09.1968
2	DOBRE MIASTO KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MIKOŁAJA XVII wiek, 1741 rok		A-51 16.09.1949

<p>3</p>	<p>DOBRE MIASTO</p> <p>KOŚCIÓŁ NAJŚWIĘTSZEGO ZBAWICIELA I WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH (KOLEGIATA I ZABUDOWANIA KOLEGIACKIE)</p> <p>1376 rok, XV /XVI wiek, 1895 rok</p>		<p>A-50 16.09.1949</p>
<p>4</p>	<p>DOBRE MIASTO</p> <p>BASZTA "BOCIANIA" Z OTOCZENIEM 50 - 100 m</p> <p>XIV-XV wiek</p>		<p>A-1150 3.09.1968</p>
<p>5</p>	<p>DOBRE MIASTO</p> <p>*MURY OBRONNE</p> <p>XIV-XV wiek</p>		<p>A-419 30.10.1957</p>
<p>6</p>	<p>CERKIEWNIK</p> <p>KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. KATARZYNY</p> <p>1851-1871 rok</p>		<p>A-3785 18.01.1995</p>

7	<p>GŁOTOWO</p> <p>*KALWARIA WARMIŃSKA (ZESPÓŁ 14 +2 KAPLIC)</p> <p>1878-1894 rok, p. XX wieku</p>		<p>A-4270 29.12.2003</p>
8	<p>GŁOTOWO</p> <p>*ZESPÓŁ ZABUDOWAŃ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. NAJŚWIĘTSZEGO ZBAWICIELA*</p> <p>1722 rok, poł. XVIII wieku</p>		<p>A-1148 2.09.1968</p>
9	<p>JESIONOWO</p> <p>KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. ŚW. MARCINA, ROCHA I WALENTEGO</p> <p>1649-1684 rok</p>		<p>A-3784 18.01.1995</p>
10	<p>MIĘDZYLESIE</p> <p>KAPLICA ODPUSTOWA P.W. ŚW KRZYŻA WRAZ Z CMENTARZEM</p> <p>1752-1753 rok</p>		<p>A-1130 30.08.1968</p>
11	<p>ORZECHOWO</p> <p>KOŚCIÓŁ NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP WRAZ Z CMENTARZEM PRZYKOŚCIELNYM</p> <p>XVIII wiek</p>		<p>A-1128 25.08.1968</p>

12	PIOTRASZEWO KOŚCIÓŁ ŚW BARTŁOMIEJA (WRAZ Z CMENTARZEM PRZYKOŚCIELNYM) XV, XVIII wiek		A-1126 25.08.1968
13	SMOLAJNY *PAŁAC 1741-1746 rok		A-512 4.05.1959

* Kalwaria Warmińska w Głotowie

„Kalwarię zbudowano w latach 1878-1894. W murowanych z kamienia i cegły kaplicach znajdują się rzeźby, ukazujące mękę Chrystusa. Kalwaria Warmińska wiernie naśladuje jerozolimską Drogę Krzyżową. W drugiej połowie XIX wieku zamożny mieszkaniec Głotowa Jan Merten udał się z pielgrzymką do Ziemi Świętej. Stamtąd przywiózł pomysł wybudowania w swojej wsi kalwarii wzorowanej na jerozolimskiej. Małe kamyczki, które znalazł na Drodze Krzyżowej w Jerozolimie zabrał ze sobą jako relikwie zamierzając umieścić je w mających powstać kaplicach - stacjach.

Budowę Głotowskiej Kalwarii rozpoczęto 29 lipca 1878 roku. Oblicza się, że w ciągu 16 lat budowy w pracach uczestniczyło około 70 tysięcy ludzi. Wiernie odtworzono długość i nachylenie Drogi Krzyżowej z Jerozolimy, po której w Wielki Piątek szedł na Golgotę Chrystus. Poświęcenia Kalwarii dokonał biskup warmiński Andrzej Thiel w piątek 18 maja 1894 roku. W każdej stacji umieszczono w drewnianych krzyżach przykrytych kloszami małe jerozolimskie kamyczki-relikwie. Do dziś zachowały się one już tylko w niektórych kaplicach. Oprócz 14 stacji Drogi Krzyżowej umieszczono tu także grotę Matki Bożej z Lourdes ze źródłem oraz kaplicę modlitwy Pana Jezusa w Ogrójcu. Kalwaria Warmińska w Głotowie zwana też Warmińską Jerozolimą należy do najznakomitszych w Polsce.

Sanktuarium można odwiedzać przez cały rok, choć najpiękniej jest tu od kwietnia do listopada¹⁰ „.

Kalwaria Warmińska w Głotowie należy do najważniejszych zabytków w Gminie Dobre Miasto.

Głotowo znajduje się około 4 km od Dobrego Miasta i wzmiankowana jest już w XIII wieku. Oprócz Kalwarii znana jest z Sanktuarium Najświętszego Sakramentu. Od XIV wieku przybywały tu rzesze pielgrzymów oddających cześć Chrystusowi Eucharystycznemu.

***Kościół w Głotowie** zbudowany został na miejscu cudownego znalezienia

Zdjęcie: A. Michalak, zespół kościoła w Głotowie, stan 2018 rok

¹⁰ Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Olsztyńskiego na lata 2013-2016 (opis historyczny)

Przenajświętszej Hostii, którą ukryto w ziemi przed najazdem pogańskich Litwinów i Prusów. Nasilający się w ciągu wieków ruch pielgrzymkowy spowodował, że w 1726 roku wzniesiono większą, barokową świątynię. Wnętrze kościoła ukazuje teologię Eucharystii. Wokół kościoła znajdują się cztery murowane, otynkowane kapliczki, wzniesione na planie kwadratu i nakryte baniastymi dachami z latarniami. Wnętrza nakryte są kopułami. W każdej z kaplic zachowana jest pierwotna mensa. Pomiedzy kapliczkami znajduje się mur zamykający dziedziniec, w którym odnajdujemy trzy bramki: na południowy wschód od kościoła wejście do Kalwarii, na zachód i południe - wejścia do kościoła. Na wschód od kościoła usytuowana jest murowana kapliczka, w której widnieje krucyfiks¹¹.

Kościół wzniesiono w stylu barokowym, na planie prostokąta (bryła zwarta, prosta). Jest to budowla jednonawowa o obszernej czteroprzęsłowej nawie i nieznacznie węższym prezbiterium, którego część wschodnią wypełniają pomieszczenia w dwóch kondygnacjach: w przyziemiu zakrystia, na piętrze skarbczyk.

„W bryle budowli dominuje wieża czterokondygnacyjna, nakryta hełmem, który pomimo że powstał w 1854 roku posiada barokowy, baniasty kształt i podwójną, przezroczystą latarnię, a zakończony jest chorągiewką z datą 1724. Również wieżyczka posiada formę barokową, a jej chorągiewka nosi datę 1723. Na ścianach korpusu od wschodu i południa zachowały się aż trzy zegary słoneczne. Korpus główny i prezbiterium nakryte są odrębnymi dachami dwuspadowymi.

Kościół jest murowany z cegły. Od strony elewacji północnej znajdują się kamienne przypory. Dach kryty jest blachą miedzianą. W nawie i prezbiterium znajdują się sklepienia kolebkowe z lunetami na gurtach, polichromowane, a w pozostałych pomieszczeniach - sklepienia krzyżowe. Wewnątrz większość ścian wykonana jest ze sztucznego marmuru, natomiast ściany w kruchcie, zakrystii i przestrzeni pod chórem są tynkowane.

Frontowa ściana budynku jest symetryczna względem osi głównej, poprzedzona masywną, czterokondygnacyjną wieżą, w przyziemiu której znajduje się główne wejście do kościoła. Nad nim umieszczony jest zegar słoneczny i niewielkie okienko. Podziały na kondygnacje podkreślają gzymsy działowe. Naroża wieży opinają proste pilastry. Elewacja wschodnia jest również symetryczna, dwuosiowa, opięta analogicznymi pilastrami. Od

¹¹ tamże

strony południowej, na osi korpusu głównego znajduje się niewielka kruchta, zwieńczona trójkątnym szczytem; elewacja północna jest oszkarpowana. Cały kościół obiegają dookoła profilowane gzymsy: działowy i wieńczący. Naroża podkreślone są, pilastrami. Na każdej z elewacji znajduje się zegar słoneczny, a na kalenicy prezbiterium - wieżyczka na sygnaturę, zwieńczona chorągiewką.

Okna kościoła to secesyjne figuralne witraże, które w 1877 roku wykonał Christoph Rings z Koeln. Przedstawiają one następujące sceny biblijne: Narodzenie Jezusa, Jan Chrzciciel, Eliasz i Anioł, Józef Namiestnikiem Egiptu, Ofiara Abrahama, Mojżesz. Witraże te należą do najpiękniejszych na Warmii. Wykonane są ze szkła barwionego, żelaza i ołowiu o wymiarach 320 x 160 cm w formie wysokiego prostokąta, górą zamkniętego łukiem odcinkowym. Na tle architektonicznym (na każdym z okien portal o zróżnicowanych formach i detalu architektonicznym) znajduje się przedstawienie figuralne. U dołu umieszczono tablicę z ornamentem zwijającym po bokach, na niej zaś cytaty z Biblii. Jeden z witraży wypełniony jest motywami ornamentalnymi.

W kościele znajdują się również cztery witraże przedstawiające ewangelistów: Św. Marka, Św. Łukasza, Św. Mateusza i Św. Jana. Wykonane są ze szkła barwionego, żelaza i ołowiu o wymiarach 110 x 95 cm w formie niskiego prostokąta, górą zamkniętego łukiem odcinkowym, podzielonego żelaznymi sztabami na kwatery. Wzdłuż krawędzi znajduje się szeroka bordiura, a w polu postacie ewangelistów, ukazane w obramieniu złożonym z trójliścia i trójkąta równobocznego. Obok ewangelistów znajdują się zwierzęta jako symboliczne przedstawienia tych czterech ewangelistów,¹².

***Mury średniowieczne miasta z zachowaną basztą**

Pierścień fortyfikacji średniowiecznych miasta składał się z murów obronnych i systemu baszt zbudowany na rzucie nieregularnego prostokąta. Do dnia dzisiejszego zachowały się odcinki murów obronnych z XIV wieku od strony północnej nad Łyną i od strony wschodniej. Odcinek wschodni jest flankowany od strony północnej i południowej przez dwie okrągłe baszty: północna zachowana częściowo, natomiast południowa zachowana w pierwotnym stanie zwana basztą „bocianią” od gnieźdzących się na jej dachu od niepamiętnych czasów bocianów.

Baszta zbudowana została w XIV-XV wieku na rzucie koła, posiada pięć kondygnacji strzelniczych i loch więzienny. Przykryta jest dachem stożkowym krytym dachówką

¹² Tamże (opis kościoła w Głotowie zaczerpnięty z Programu Opieki Nad Zabytkami Powiatu Olsztyńskiego)

rzymską. Mury baszty są bardzo grube, wzniesione z czerwonej cegły, tylko w części dolnej z granitu. Jedyne wejście do wnętrza. Wnętrze posiada stropy drewniane belkowe. Zachowane wejścia w grubości muru ze stopniami ceglanyimi z parteru na pierwsze piętro. W dolnej części znajdują się liczne otwory strzelnicze.

Zdjęcie: A. Michalak, mury obronne w Dobrym Mieście, stan grudzień 2018 r.

***Zespół pałacowy w Smolajnach**

Zespół pałacowy w Smolajnach jest własnością Archidiecezji Warmińskiej. Na podstawie umowy użyczenia część obiektu jest w użytkowaniu Zespołu Szkół Rolniczych prowadzonego przez Powiat Olsztyński.

Najważniejszym elementem zespołu jest letni pałac biskupów warmińskich w Smolajnach. Pałac zbudowano w latach 1741-1746 dla biskupa Adama Stanisława Grabowskiego. Otacza go stary park. Droga do rezydencji wiedzie przez okazały budynek bramny z wysoką wieżą.

Obok pałacu biskupów do ważniejszych obiektów zespołu należą także:

-Dom przy bramie wjazdowej pałacu w Smolajnach, pochodzący z XVIII wieku dom barokowy, murowany z cegły, otynkowany. Zbudowany na rzucie prostokąta, na wysokim podmurowaniu, parterowy, czteroosiowy. Naroża ujęte lizenami, dach łamany z mansardami. Obiekt stanowi zabytek architektury barokowej,

-Pałacyk myśliwski - zbudowany został na przełomie XIX i XX wieku usytuowany w północnej części zespołu pałacowego. Budynek murowany z cegły, otynkowany, na niskiej kamienno-ceglanej podmurówce. Elewacja frontowa dziewięcioosiowa, symetryczna z trójosiowym, pozornym, dwukondygnacyjnym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem z wejściem na osi głównej, nad którym znajduje się balkon. W dolnej połaci dachu facjatki, w górnej okna powiekowe. Zachowany jest pierwotny układ wnętrza.

-Brama wjazdowa przy pałacu w Smolajnach, pochodząca z XVIII wieku, barokowa, murowana z cegły, otynkowana. Założenie na rzucie kwadratu, trzykondygnacyjna, w dolnej partii brama przejazdowa. Elewacja rozcłonkowana pilastrami, dach z latarnią. Obiekt stanowi zabytek architektury barokowej.

-Park w Smolajnach. Park o charakterze krajobrazowym powstał wraz z zespołem pałacowym w latach 1741–1746. Park obejmuje powierzchnię około 8 ha. Z dawnego układu przestrzennego zachowała się aleja grabowa oraz aleja klonowo - grabowa, szpaler starych lip, szpaler klonów i jesionów, masyw starodrzewu oraz pojedyncze stare drzewa.

Zdjęcie: A. Michałak, Zespół w Smolajnach, stan 2017.

5.2.4. Zabytki ruchome

Zabytki ruchome to głównie wyposażenie kościołów. Jest to zbiór otwarty. Lista zbiorcza zamknięta zabytków ruchomych WKZ nie istnieje.

Zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związane z jego działalnością, stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki ruchome w szczególności gromadzone są w muzeach, archiwach, bibliotekach, skansenach oraz izbach pamięci. W Dobrym Mieście znajduje się lokalne muzeum mieszczące się w Baszcie Bocianiej.

Poza zbiorami muzealnymi, archiwalnymi i bibliotecznymi zabytki ruchome to przede wszystkim obiekty zabytkowe wchodzące w skład wyposażenia kościołów i kaplic. Do najważniejszych należy, opisywane wcześniej, wyposażenie kolegiaty, w tym płyty nagrobne w Dobrym Mieście i wyposażenie kościoła w Głotowie.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Znaleziska archeologiczne wskazują, że tereny Gminy Dobre Miasto zasiedlone były przez człowieka już okresie neolitu. Chronologicznie dominują ślady z okresu wczesnego i późnego średniowiecza i wcześniejsze - z okresy epoki żelaza. Teren gminy zawarty jest na 10 obszarach AZP. Stan zachowania zabytków jest różny. Sposób przebiegu inwestycji na terenach występowania zabytków archeologicznych opisany został w Studium[...], w pzp, a w przypadku braku pzp, za każdym razem, także w decyzji WZ.

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad aktywności człowieka występujący w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w kwestii społecznej ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną oraz naukową. Można wyodrębnić dwa rodzaje zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchomości. Ruchome zabytki to przede wszystkim wszelkie przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości. Z naukowego punktu widzenia ważniejsze są zabytki nieruchome, czyli zbiór obiektów o charakterze kulturowym, grobowym, mieszkalnym lub gospodarczym, otaczający je układ warstw glebowych wraz ze znajdującymi się w nich zabytkami ruchomymi.

Zgodnie z art. 6 pkt 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki archeologiczne będące w szczególności:

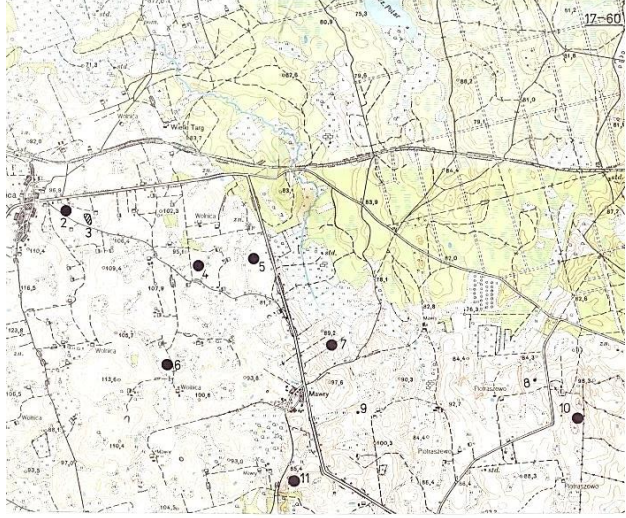
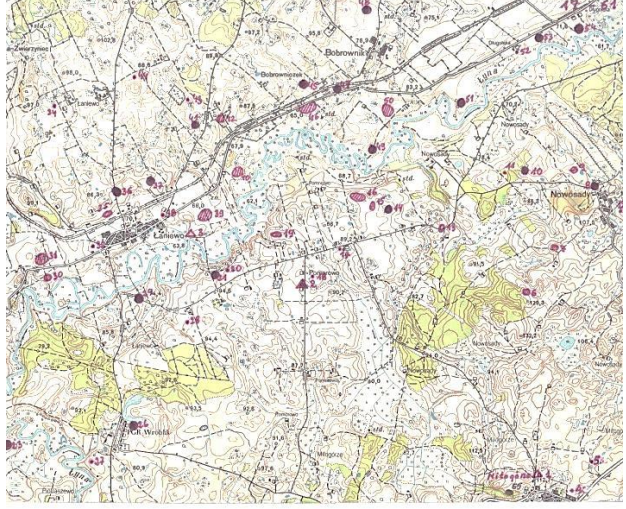

- 1) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- 2) cmentarzyskami,
- 3) kurhanami,
- 4) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

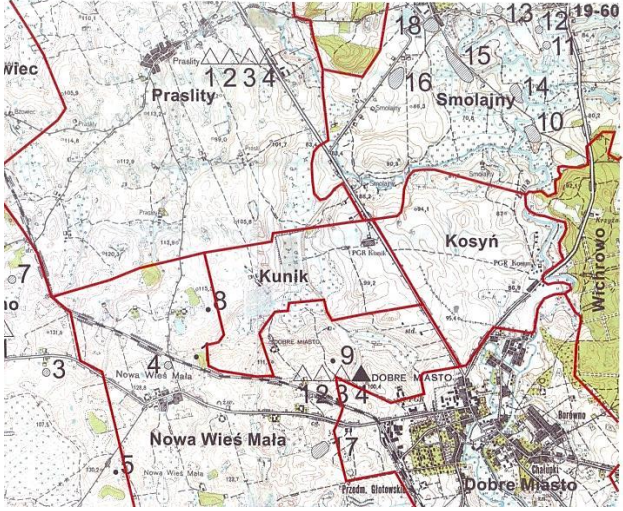
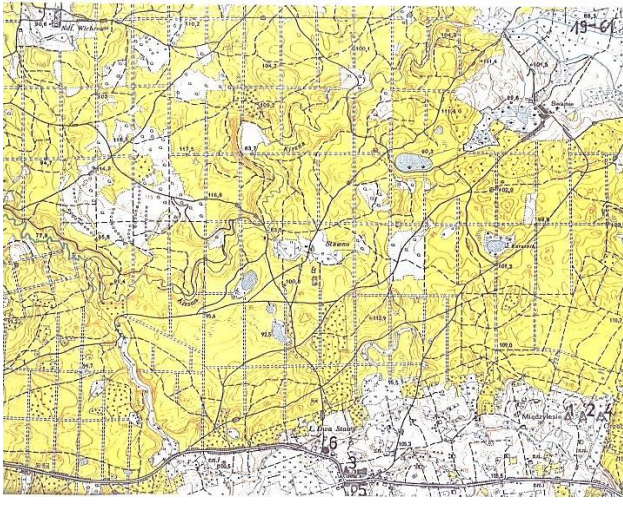

W Polsce podstawową metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski tzw. Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Celem tego programu jest rozpoznanie metodą badań powierzchniowych i w kwerendzie źródłowej, stanowisk archeologicznych na obszarze całego kraju oraz budowa archiwum danych o stanowiskach archeologicznych. Program AZP jest otwarty, prace trwają przez cały czas a zbiory zasobów archeologicznych są weryfikowane i uzupełniane w sposób ciągły. Wyniki badań archeologicznych z przestrzeni ostatnich lat powodują przyczyniają się do wzrostu informacji o osadnictwie danego terenu.

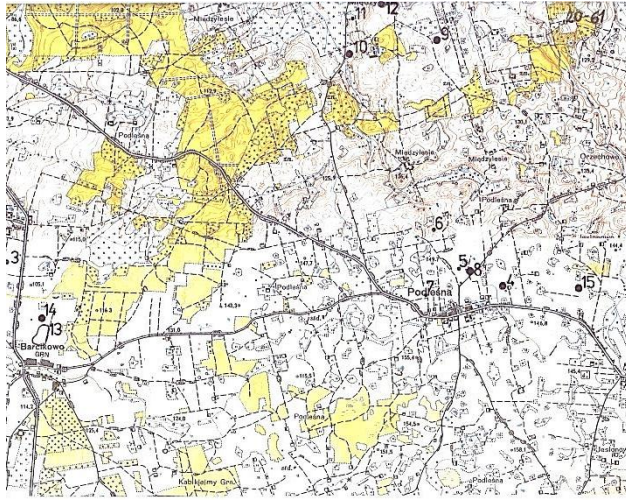
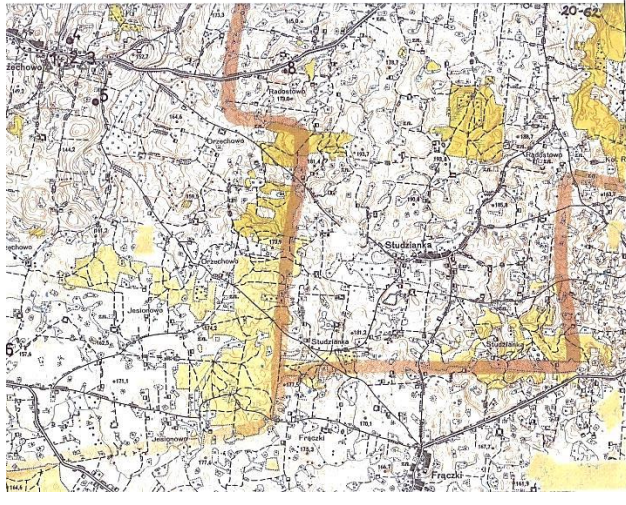
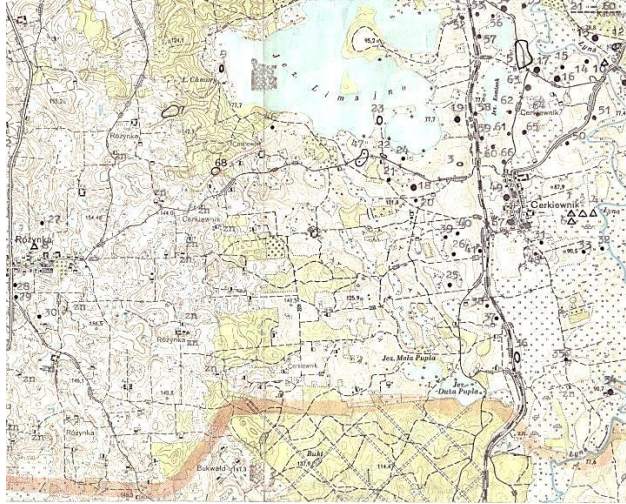
Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 31 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

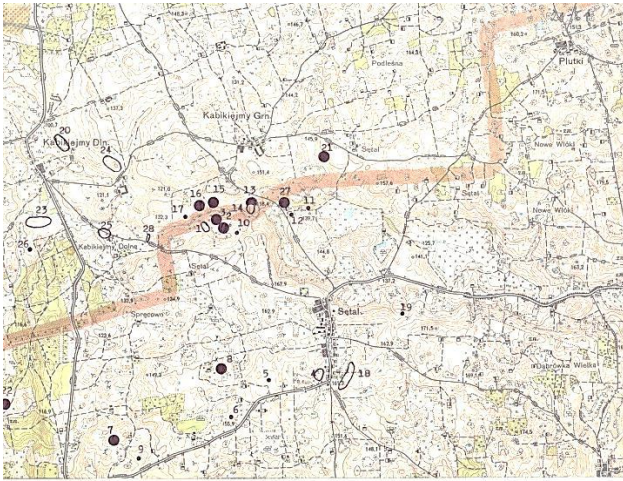
Z art. 82a ust. 1 wynika, że minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej zamierzającej realizować działania, o których mowa w art. 31 ust. 1a, dotacji na przeprowadzenie badań archeologicznych, o których mowa w art. 31 ust. 2 oraz wykonanie ich dokumentacji, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2 % kosztów planowanych działań.

Zestawienie obszarów AZP z terenu gminy Dobre Miasto

Nr AZP	Krótki opis AZP	Mapka AZP
17-60	Obszar 17-60 obejmuje pogranicze 3 gmin: Lidzbarka Warmińskiego, Lubomina i Dobrego Miasta. Dominują tutaj stanowiska nowożytnie i nieliczne z okresu wpływów rzymskich.	
17-61	Na obszarze 17-61 odkryto głównie osadnictwo średniowiecze po obu stronach rzeki Łyny. Ilościowo stanowiska można przypisać równomiernie na okres epoki żelaza, późnego średniowiecza i okres nowożytny.	
18-60	Na obszarze 18-60 występują stanowiska osadnictwa z okresu epoki brązu, epoki żelaza, wpływów rzymskich, średniowiecza i nowożytności- głównie z XVII-XIII wieku. Są to w większości ślady osadnicze i osady.	

<p>19-60</p>	<p>Obszar 19-60 leży na terenie gminy Dobre Miasto. Większość stanowisk pochodzi z późnego średniowiecza, nieliczne z okresu żelaza. Na obszarze tym znajduje się również stara część miasta, w tym pozostałości murów obronnych datowanych na XIII-XIV wiek.</p>	
<p>19-61</p>	<p>Na obszarze 19-61 odkryto kilka stanowisk datowanych od epoki brązu do okresu nowożytnego, głównie w formie osad. Z 6 stanowisk występujących na obszarze- 3 są archiwalne.</p>	
<p>20-60</p>	<p>Obszar 20-60 należy do gmin Dobre Miasto i Świątki. Dominują tutaj ślady osadnictwa średniowiecznego i nowożytnego z XVII. Na obszarze zlokalizowane są tzw. „Szwedzkie Szańce,, (Swoboda stan. I).</p>	

<p>20-61</p>	<p>Na obszarze 20-61 dominują stanowiska - ślady osadnictwa, o chronologii średniowiecznej i nowożytniej.</p>	
<p>20-62</p>	<p>Na obszarze 20-62 występują stanowiska o metryce nowożytniej.</p> <p>Do obszaru przypisane są również stanowiska archiwalne bez potwierdzonej lokalizacji.</p>	
<p>21-60</p>	<p>Obszar 21-60 należy do gmin Dobre Miasto, Świątki, Dywity i Jankowo (mała część).</p> <p>Większość stanowisk (kultury łużyckiej i okresu średniowiecza), w tym cmentarzyska, skoncentrowana jest wokół Cerkiewnika i w Kabikiejmach Dolnych. Głównie to ślady osadnicze.</p>	

21-61	<p>Obszar 21-61 znajduje się na terenie gmin Dywity i Dobre Miasto. Dominuje tutaj osadnictwo średniowieczne a także nowożytne z okresu XIX wieku; mocno zniszczone grodziska. Istnieją kurhany pośród pól i cenny kompleks stanowisk wokół grodzisk w Sętału i Kabikiejmach Górnych.</p>	
--------------	---	--

Na terenie gminy znajduje się około 280 stanowisk archeologicznych (zbiór otwarty), w tym 6 wpisanych do rejestru zabytków (według danych WKZ Olsztyn).

Obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków archeologicznych:

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr Rejestru	Data wpisu
1	CERKIEWNIK	GRODZISKO STAROŻYTNE	C-260	11.12.2002
2	CERKIEWNIK	GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE, STOŻKOWE	C-254	24.11.1999
3	DOBRE MIASTO	NAWARSTWIENIA KULTUROWE STAREGO MIASTA	C-146	30.01.1992
4	KABIKIEJMY	GRODZISKO PÓŁWYSPOWE	C-082	29.12.1969
5	SWOBODNA	GRODZISKO STOŻKOWE	C-224	23.12.1996
6	SWOBODNA	GRODZISKO WYSOCZYZNOWE, PIERŚCIENIOWE	C-223	23.12.1996

6. Analiza szans i zagrożeń

Analiza uwarunkowań wynikających z charakteru środowiska przyrodniczego, stanu zabudowy i zagospodarowania oraz wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną pozwoliła na identyfikację najistotniejszych zagadnień, stanowiących podstawy do formułowania koncepcji rozwoju przestrzennego gminy zawartej w Studium [...].

Elementy analizy SWOT w odniesieniu do rozwoju turystyki i ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta Dobre Miasto poniżej w tabeli.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>atrakcyjne położenie miasta pod względem przyrodniczym i krajobrazowym,</p> <p>bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne,</p> <p>bogata baza szlaków turystycznych okolic (pieszych, rowerowych, wodnych),</p> <p>korzystny układ komunikacji (bliskość Olsztyna),</p>	<p>brak wypracowanych działań na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich i renowacyjnych przy zabytkach,</p> <p>niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego miasta jako towaru turystycznego,</p> <p>średni stopień rozwoju bazy noclegowej.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>możliwość wykorzystania imprez promocyjnych i kulturalno-folklorystycznych do promocji miasta,</p> <p>możliwość wykorzystania istniejących szlaków turystycznych do promocji miasta i wypoczynku,</p> <p>poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe.</p>	<p>ograniczone środki zewnętrzne w regionie i kraju na wspomaganie działań mających na celu poprawę stanu zasobów dziedzictwa kulturowego,</p> <p>malejące dotacje państwa na prowadzenie działalności z zakresu ochrony zabytków,</p> <p>samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich.</p> <p>brak wypracowanych procedur określających współpracę instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków z właścicielami zabytków</p>

7. Założenia programowe

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Dobre Miasto na lata 2018-2021 ma służyć ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami ma na celu wskazanie istniejącego stanu zabytków i obowiązków prawnych, dzięki którym gmina Dobre Miasto podejmuje działania zachowania własnego dziedzictwa kulturowego.

Poniżej analiza czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na dziedzictwo kulturowe na terenie gminy Dobre Miasto.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami programy opieki nad zabytkami i syntezę analizy SWOT, Gmina Dobre Miasto określiła cele priorytetowe oraz wskazała zadania, których podjęcie przyczyni się do poprawy stanu zachowania i zagospodarowania obiektów zabytkowych.

W związku z powyższym poszczególne działania związane z ochroną zabytków i promocją gminy można ująć według poniższych priorytetów, które będą realizowane przez okres następnych 4 lat (dotyczy działań promocyjnych i edukacyjnych ochrony dziedzictwa kulturowego gminy).

Wskazać przy tym należy ogromny wysiłek włożony przez Gminę Dobre Miasto w uporządkowanie terenu przy rzece Łynie od strony ul. Sowińskiego i zrewitalizowanie kamienic z XVIII/XIX wieku, co nadało temu miejscu nowego znaczenia, stwarzając w ten sposób miejsce spotkań mieszkańców i przestrzeń aktywności kulturalnej.

Zdjęcie: A. Michalak, zrewitalizowane kamienice przy ul. Sowińskiego, stan 2018 r.

Priorytety programu - ogólnie

Priorytet I: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY	
kierunki działań	zadania
<p>Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych</p>	<p>podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację, zabytków będących własnością miasta,</p> <p>przewodzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność miasta,</p> <p>opracowanie regulaminu wieszania reklam na obiektach zabytkowych na terenie miasta</p> <p>wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach;</p> <p>wspieranie rozwoju regionalnych izb pamięci, skansenów itp.</p>
Priorytet II: OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
<p>Rozszerzenie zasobu i ochrony środowiska kulturowego gminy</p>	<p>wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy,</p> <p>egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w dokumentach programowych odnoszących się do zabytków (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji),</p> <p>walka z samowolami budowlanymi na obszarach objętych ochroną konserwatorską.</p>

**Priorytet III: PROMOCJA, EDUKACJA I DOKUMENTACJA WALORÓW
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY**

kierunki działań	zadania
<p>Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym</p>	<p>udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej urzędu gminy- szczególnie dotyczy Kalwarii Warmińskiej w Głotowie (obiekt unikalny w skali Europy),</p> <p>wydawanie i wspieranie działań związanych z wydawaniem publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta/gminy,</p> <p>wspieranie i współpraca z gminami w zakresie wprowadzenia i upowszechniania tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć edukacyjnych,</p> <p>opracowywanie lub wspieranie prac o tematyce związanej z kulturą i zabytkami gminy,</p> <p>włączanie do szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych) obiektów zabytkowych.</p> <p>...</p>

Priorytety programowe – inwestycyjne

Obecnie realizowane projekty przez Gminę Dobre Miasto w 2018 roku

(projekty realizowane w ramach CITTASLOW i Programu Rewitalizacji)

1. Projekt pn.: „Modernizacja budynku przy

- ul. Olsztyńskiej 3

- ul. Górnej 24

- oraz adaptacja budynku przy ul. Górnej 9a”

Wartość ogółem: 10 097 973.57zł

Dofinansowanie: 7 096 057.09 zł

Roboty budowlane wg kosztorysów po wyłonieniu wykonawców robót: 8 956 286,46 zł

Okres realizacji projektu:

Data rozpoczęcia realizacji projektu: 2016-04-27

Data rozpoczęcia rzeczowej realizacji projektu: 2017-06-15

Data finansowego zakończenia realizacji projektu: 2018-08-31

Informacje o dofinansowaniu:

1.2 Program Operacyjny: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

1.3 Numer i nazwa Osi priorytetowej: Obszary wymagające rewitalizacji RPWM.08.00.00

1.4 Nr Priorytetu Inwestycyjnego: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

1.5 Numer i nazwa Działania: RPWM.08.01.00 Rewitalizacja obszarów miejskich

Opis projektu

Przedmiotem inwestycji jest rewitalizacja 3 budynków należących do Gminy Dobre Miasto na terenie miasta Dobre Miasto przy ul. Olsztyńskiej 3 i przy ul. Górnej 24 oraz budynku przy ul. Górnej 9a wraz z zagospodarowaniem terenu wokół budynków. Teren inwestycji zlokalizowany jest w całości na obszarze zdegradowanym, cechującym się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, mający jednocześnie ogromne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Realizacja projektu wynika bezpośrednio z potrzeb środowiska społeczno-gospodarczego opisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji gminy Dobre Miasto w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow.

Inwestycja zakłada modernizację i adaptację oraz rekonstrukcję zniszczonej substancji budynków m.in. docieplenie, wymianę okien, drzwi i uszkodzonych elementów dachu, wykonanie wykończeń zewnętrznych i wewnętrznych oraz niezbędnych instalacji, przystosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zagospodarowany zostanie teren wokół budynków (wykonanie nawierzchni pieszo-jezdnych, parkingów, oświetlenia, terenów zielonych, małej architektury). W budynkach stworzone zostaną m.in. pomieszczenia biurowe, socjalne, świetlicowe, warsztatowe itp. Powyższe działania wpisują się w założenia

Osi priorytetowej 8 Obszary wymagające rewitalizacji. Na projekt składają się trzy następujące zadania inwestycyjne:

Zadanie 1. - Górna 24

W ramach projektu przewidywana jest modernizacja istniejącego budynku wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania. Nastąpi adaptacja pomieszczeń byłej stolarni i warsztatu samochodowego na cele szkoleniowo-biurowe. Po realizacji inwestycji w budynku odbywać się będą zajęcia podnoszące kwalifikacje osób dorosłych i bezrobotnych oraz kursy szkoleniowe. Podniesiona zostanie wartość estetyczna i techniczna budynku wraz z modernizacją instalacji wewnętrznych. Inwestycja obejmować będzie także termomodernizację budynku wraz ze zmianą systemu ogrzewania oraz budową indywidualnej kotłowni gazowej. Budynek dostosowany zostanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wydzielone zostaną pomieszczenia biurowe, socjalne, świetlicowe, gospodarcze oraz pomieszczenia. W których przeprowadzane będą zajęcia szkoleniowo-warsztatowe.

Zagospodarowany zostanie teren wokół budynku (parkingi, place utwardzone, dojścia piesze, ogródek doświadczalny, zieleń) oraz wybudowane przedłużenie ulicy Górnej, stanowiące jedyny, niezbędny dojazd do budynku. Ponadto projekt obejmuje zagospodarowanie działek objętych inwestycją w zakresie odprowadzania wód opadowych (powierzchniowo) po działce inwestora. Planuje się także wykonanie oświetlenia parkingów i dróg dojazdowych.

Zadanie zlokalizowane jest w obrębie 4 Dobrego Miasta na działkach o nr geod.: 3407/01; 127; 102/10; 85.

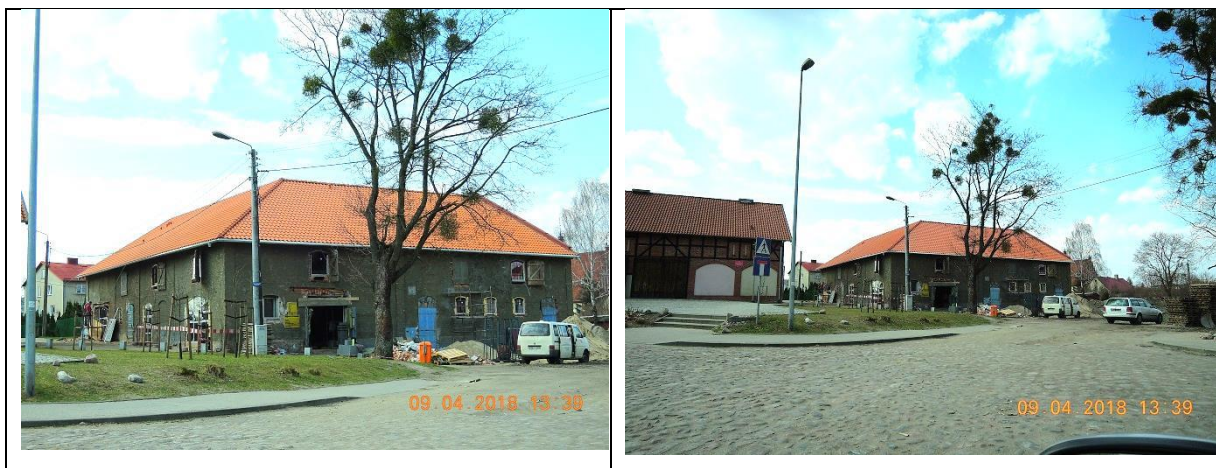
Zadanie 2. - Górna 9a (budynek ujęty w GEZ)

W ramach projektu zaprojektowano przebudowę, której celem jest stworzenie obiektu o różnych funkcjach socjalnych. Na parterze budynku powstanie: jadalnia z zapleczem kuchennym, pomieszczenia do organizowania i prowadzenia szkoleń zawodowych, warsztatów oraz wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego, pomieszczenia na treningi higieniczne w tym: łaźni z natryskami i sanitariatami, pralni, oraz miejsc do suszenia i prasowania. Wydzielone zostaną pomieszczenia biurowe, socjalne, gospodarcze. Na części poddasza trzech pomieszczeń biurowych z węzłem sanitarnym. W ramach projektu przewidywana jest przebudowa istniejącego budynku, budowa sieci kanalizacji deszczowej, sieci oświetlenia ulicznego, przyłącza wodociągowego oraz kanalizacji sanitarnej, budowę odcinka ul. Górnej (jezdnia ulicy, chodniki, miejsca parkingowe, nawierzchnie piesze

i odwodnienie) oraz zagospodarowanie terenu wokół budynku ul. Górnej 9a. Istniejący budynek, pochodzi z końca XIX w. Pierwotnie był to piękny, zabytkowy budynek stajni. W okresie po 1945 r. użytkowany doraźnie na różnego rodzaju usługi.

Jest to budynek usługowy, wpisany do Rejestr Zabytków Nieruchomych dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego, nr rej.: A/1645 z 30.08.1999.

Zadanie zlokalizowane jest w obrębie 4 Dobrego Miasta na działkach o nr : 85, 97, 96/2, 94/3, 94/2, 93/15, 93/24, 102/10.

Zdjęcia: A. Michalak, remont budynku ul. Górna 9, stan 2018 rok

Zadanie 3.- Olsztyńska 3 (budynek ujęty w GEZ)

W ramach projektu przewidywany jest remont oraz modernizacja istniejącego budynku usługowego użyteczności publicznej z pomieszczeniami przeznaczonymi na cele ochrony zdrowia. W ramach projektu przewidywana jest modernizacja istniejącego budynku (między innymi wymianę lub remont stolarki okiennej i drzwiowej, remont elewacji lub docieplenie, zmianę przeznaczenia pomieszczeń w piwnicy i na poddaszu, nowe zagospodarowanie terenu wokół obiektu wraz z małą architekturą, wykonanie nowych dojść i dojazdów pieszo-jezdnym, montaż małej architektury itp.).

Istniejący obiekt składa się z dwóch części. Pierwsza starsza część pochodzi z I połowy XIX wieku (wpisana jest do wojewódzkiej ewidencji zabytków), zlokalizowana jest równoległe do ul. Olsztyńskiej. Stanowi ją obiekt konstrukcji murowanej (elewacja z czerwonej cegły), przykryty dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną, podpiwniczony. Druga część-nowsza, pochodzi z lat 70-tych i nie jest objęta ochroną

konserwatorską. Jest to obiekt konstrukcji murowanej z dachem płaskim (stropodachem) otynkowany i podpiwniczony.

Obiekt zlokalizowany jest na działce nr 88/7 w obrębie 4 miasta Dobre Miasto.

Zdjęcia: A. Michalak, budynek ul. Olsztyńska 10, stan 2018 rok

2. Projekt pn.: „Zagospodarowanie przestrzeni publicznej służącej integracji społecznej”

Wartość ogółem: 7 724 348.20 zł

Wnioskowane dofinansowanie: 4 512 440.03 zł

Roboty budowlane wg kosztorysów po wyłonieniu wykonawcy robót: 7 548 681,88 zł

Okres realizacji projektu:

Data rozpoczęcia realizacji projektu: 2016-07-12

Data rozpoczęcia rzeczowej realizacji projektu: 2016-10-06

Data finansowego zakończenia realizacji projektu: 2018-08-31

Informacje o dofinansowaniu:

1.2 Program Operacyjny: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

1.3 Numer i nazwa Osi priorytetowej: Obszary wymagające rewitalizacji RPWM.08.00.00

1.4 Nr Priorytetu Inwestycyjnego: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach

miejskich i wiejskich

1.5 Numer i nazwa Działania: RPWM.08.01.00 Rewitalizacja obszarów miejskich

Opis projektu

Przedmiotem inwestycji jest rewitalizacja przestrzeni publicznej na terenie miasta Dobre Miasto. Teren inwestycji zlokalizowany jest na obszarze zdegradowanym, cechującym się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, mający jednocześnie ogromne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Realizacja projektu wynika bezpośrednio z potrzeb środowiska społeczno-gospodarczego opisanych w LPR gminy Dobre Miasto w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow. Na projekt składają się 2 zadania inwestycyjne:

Zadania nr 1 - Obszar A. obejmuje fragment ciągu pieszo-jezdnego, skwer przy zabudowie kolegiackiej. Inwestycja polega na budowie ścieżek pieszych wraz z elementami małej architektury (ławki, kosze, zdroje uliczne, wiaty., stojaki rowerowe itp.), bulodromu, boiska do siatkówki plażowej, kładki pieszej przekraczającej rzekę Łynę w ciągu ścieżki spacerowej, przepustu drogowego na urządzeniu melioracji szczegółowej (rowie), miejsc postojowych dla pojazdów typu „camper”, indywidualnych elementów zagospodarowania (murki betonowe, kamienne, stopnie tarasowe z wielkoformatowym hamakiem), elementów nawierzchni utwardzonych (nawierzchnia z płyt granitowych lub betonowych, kamiennej kostki brukowej) i elementów towarzyszących (oświetlenie, odprowadzenie wód opadowych, przyłączy wod.-kan. i elektrycznych).

Zadanie nr 2 - Obszar B. obejmuje tereny w sąsiedztwie ul. Jana Pawła II i ul. Warszawskiej. Inwestycja, polega na budowie ścieżek pieszych wraz z elementami małej architektury (ławki, kosze, fontanny, zdroje uliczne, wiaty, stojaki rowerowe itp.), elementów nawierzchni utwardzonych (z płyt granitowych lub betonowych, tarasów drewnianych lub z desek kompozytowych), indywidualnych elementów zagospodarowania (murki betonowe, stopnie tarasowe) i elementy towarzyszące (m.in. oświetlenie, odprowadzenie wód opadowych, przyłącza wod.-kan.i elektryczne) tarasów nadwodnych, placu zabaw. Powyższe działania wpisują się w założenia Osi priorytetowej 8 Obszary wymagające rewitalizacji.

Projekt ma na celu wyprowadzenie zdegradowanego obszaru ze stanu kryzysowego, przywrócenie mu funkcji społecznych (kulturalną, gospodarczą i rekreacyjną) oraz podniesienie jego atrakcyjności funkcjonalnej i estetycznej. Obszar oddziaływania obiektu (obiektów) mieści się w całości na działkach, na których został zaprojektowany. Prace objęte

wnioskiem o dofinansowanie, nie obejmują w całości obszaru opracowania ujętego w dokumentacji technicznej, prowadzone będą na działkach:

- obręb nr 0002, Dobrego Miasta na działkach o nr geod.: 442/35, 442/37, 442/38, 442/50, 7, 425, 426, 338/4, 338/5, 338/1, 338/6, 336, 309, 303/35, 332
- obręb nr 0004, Dobrego Miasta na działkach o nr geod.: 53, 178/12, 52, 77/28, 77/34, 77/33, 126

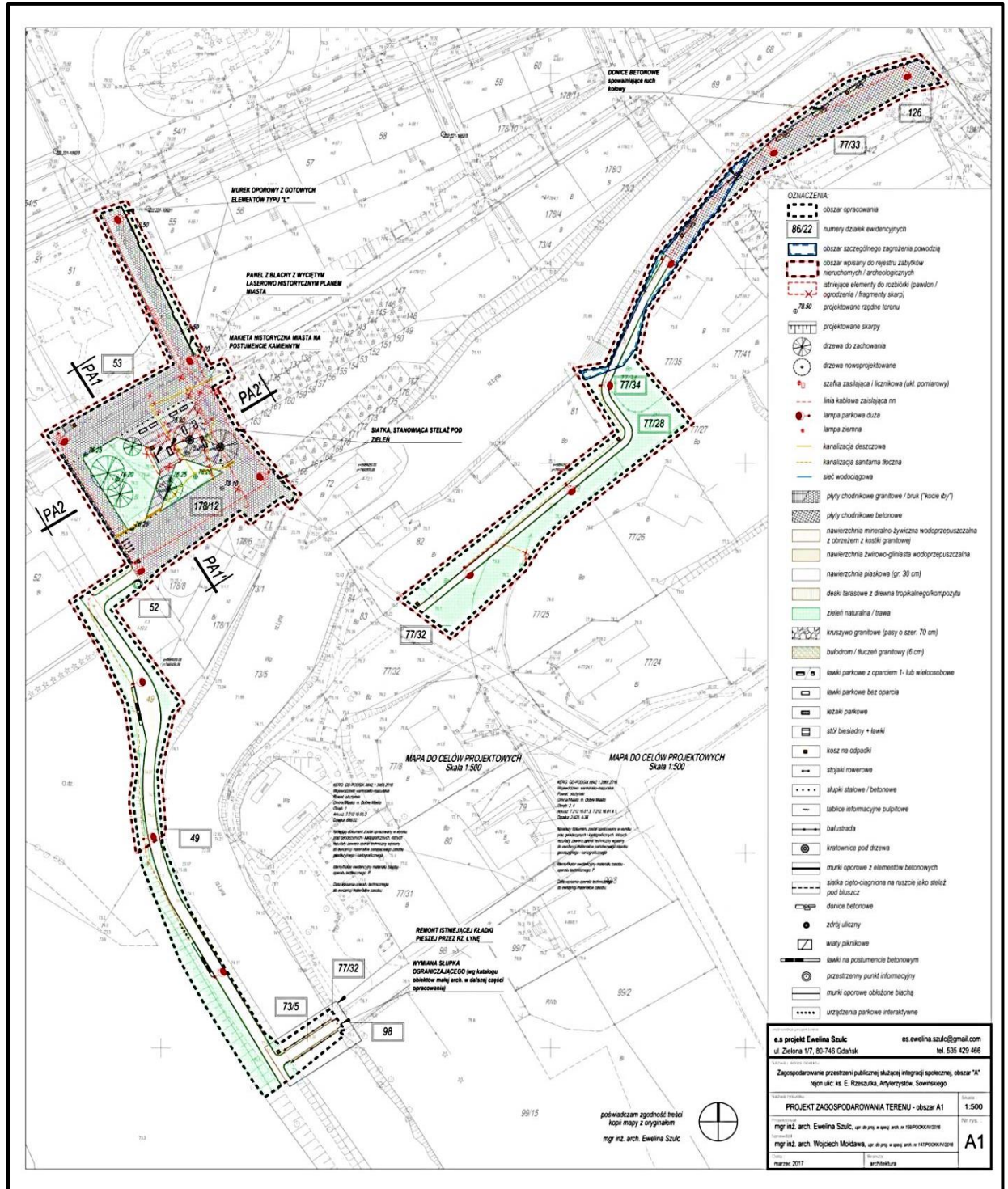
Zakres planowanych do realizacji prac w ramach podobszarów, objętych ochroną konserwatorską, podzielono odpowiednio na arkusze **A1, A2 i A3**. I tak:

- **W ramach podobszaru A1:** wyszczególniono skwer przyległy do zabytkowego zespołu kolegiackiego (dz. nr 52, 53 i 178/12), na którym przewiduje się zastosowanie naturalnych i szlachetnych materiałów wykończenia (bruk oraz płyty granitowe) oraz elementów zagospodarowania, podkreślających historyczną rangę sąsiadującego zabytku (dawny plan centralnej części Dobrego Miasta, makieta kolegiaty). Poprzez uporządkowanie zaniedbanego skweru, likwidację pawilonu handlowego oraz zapewnienie odwiedzającym siedzisk, dąży się do wyeksponowania murów zabudowy kolegiackiej i samej Bazyliki Mniejszej.

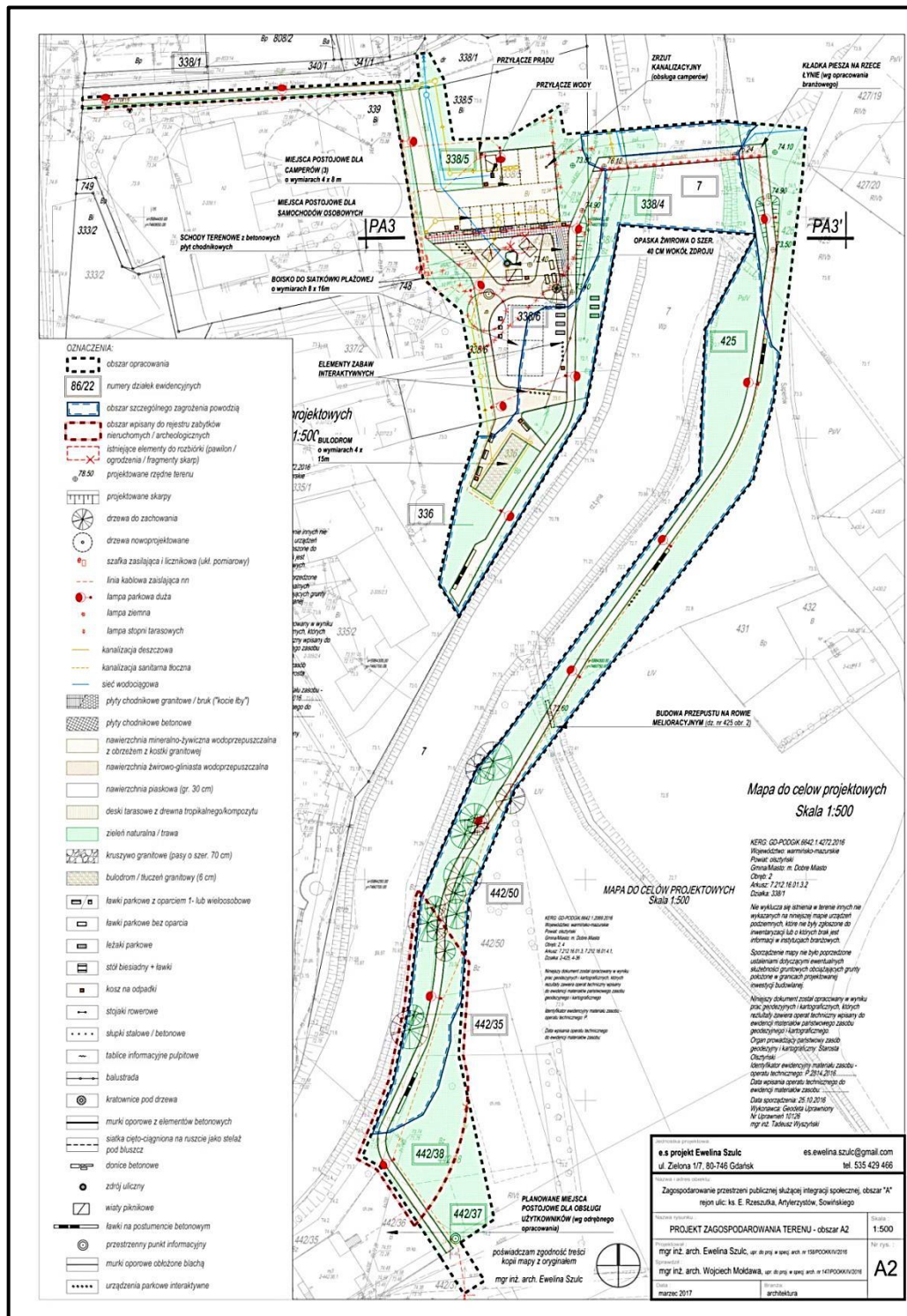
Proponuje się uporządkowanie zieleni w obrębie skweru, polegające na zachowaniu, pielęgnacji oraz ekspozycji dobrze zachowanych elementów drzewostanu, dokonaniu nasadzeń w sąsiedztwie istniejącej zabudowy garażowej, tak by osłonić mało estetyczny widok z placu przy kolegiacie oraz wycince słabo zachowanych drzew (topole) oraz krzewów w miejscu, w którym planuje się wybrukowanie części placu.

Planuje się odtworzenie zabytkowego charakteru nawierzchni (kostka brukowa) oraz częściowe zastosowanie kamiennych płyt chodnikowych (granit) w miejscach uzasadnionych pod kątem komfortu użytkowania przez spacerujących. Ponadto, zakłada się modernizację istniejącego systemu oświetleniowego, poprzez umieszczenie w ziemi (skablowanie) części napowietrznej sieci zasilającej, wymianę opraw, wprowadzenie nowych elementów zagospodarowania.

- **Projekt A 1** - obejmujący zasięgiem skwer przy zespole kolegiackim oraz istniejący ciąg pieszo-jezdny (wizualizacja inwestycji z dokumentacji projektowej Gminy Dobrego Miasta)

- W ramach podobszaru A2: fragment objęty ochroną konserwatorską obejmuje tereny, znajdujące się na przeciwległym brzegu Łyny od Baszty Bocianie (wieża z XV wieku). Zakres prac obejmuje między innymi wytyczenie ścieżki parkowej, pokrytej nawierzchnią mineralno-żywiczną z obrzeżem z kostki granitowej, wykonanie oświetlenia ścieżki oraz umieszczenie siedziska wraz z koszem na odpadki (wizualizacja inwestycji z dokumentacji projektowej Gminy Dobrego Miasta).

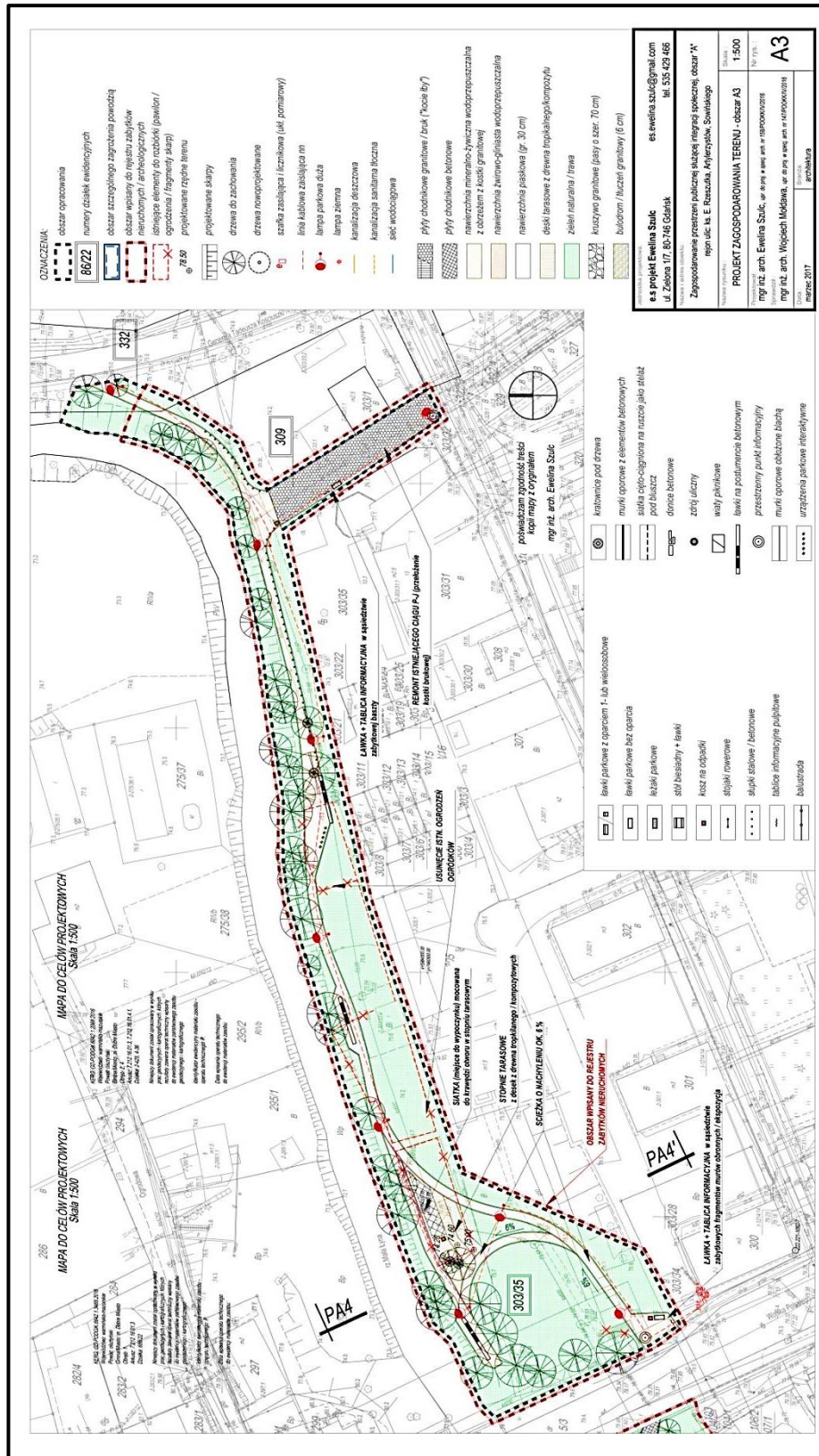
- **W ramach podobszaru A3:** planuje się modernizację (przełożenie) istniejącej nawierzchni brukowej wzdłuż fragmentu ul. Sowińskiego, ustawienie ławki wraz z tablicą informacyjną (z zamieszczoną krótką notką o sąsiadujących fragmentach murów baszty obronnej), wyznaczenie ścieżki pieszej o charakterze parkowym wzdłuż rzeki Łyny z nawierzchni mineralno-żywiczej z obrzeżem z kostki granitowej oraz usytuowanie nowych elementów zagospodarowania (w tym mebli miejskich) i oświetlenia. W miejscu styku planowanej ścieżki z ul. Wojska Polskiego planuje się wygospodarowanie placu/zatoczki z siedziskiem, koszem na odpadki, przestrzennym punktem informacyjnym oraz tablicą informacyjną z notką o sąsiednich fragmentach zabytkowych murów obronnych. W bezpośrednim sąsiedztwie rzeki wskazuje się miejsce do wypoczynku – siatkę mocowaną do krawędzi otworów w stopniach tarasowych z desek kompozytowych lub drewnianych.

W związku z powyższym zakres planowanych prac określa się jako nieznaczny obszarowo, co nie wpłynie negatywnie na zachowane elementy krajobrazu zabytkowego. Uporządkowanie terenów, bezpośrednio przyległych do elementów cennych ze względu na dziedzictwo kulturowe i zabytkowe (w tym poprzez zastosowanie spójnych architektonicznie i szlachetnych materiałów oraz mebli miejskich), podniesie rangę tych miejsc, tworząc przyjazną użytkownikom przestrzeń publiczną.

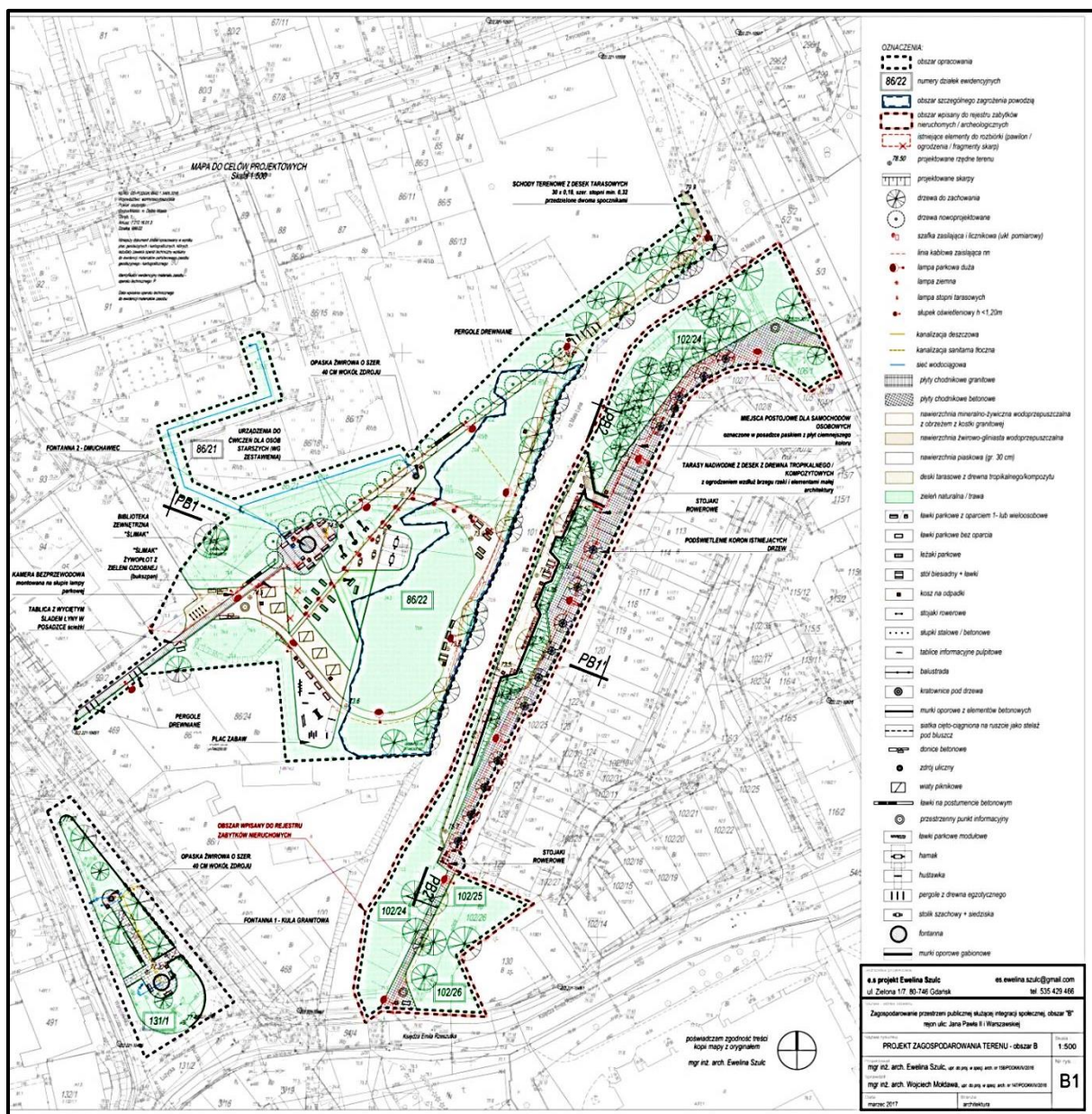
Teren inwestycyjny, w części oznaczonej na rysunku PZT, położony jest w granicach układu urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego pod numerem 1231 (D/39) decyzją z dnia 30.10.1957r. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[...], dla celów prowadzenia robót budowlanych na tym obszarze uzyskano decyzję administracyjną, będącą załącznikiem do dokumentacji.

Ponadto teren inwestycyjny, w części oznaczonej na rysunku PZT, położony jest w granicach obszaru nawarstwień kulturowych starego miasta, wpisanego do rejestru zabytków archeologicznych województwa warmińsko-mazurskiego pod numerem C-146 (obszar AZP 19-60) decyzją z dnia 30.01.1992 r. Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dla prowadzenia badań archeologicznych w formie nadzoru na tym obszarze uzyskano stosowną decyzję administracyjną, będącą załącznikiem do dokumentacji.

- A3: obejmujący zasięgiem fragment planowanej ścieżki parkowej nad rzeką Łyną wraz z tarasami drewnianymi na tyłach ul. Malczewskiego (wizualizacja inwestycji z dokumentacji projektowej Gminy Dobrego Miasta)

- **Zadanie nr 2 - Obszar B.** Inwestycja, polegająca na budowie ścieżek pieszych wraz z elementami małej architektury (wizualizacja inwestycji z dokumentacji projektowej Gminy Dobrego Miasta).

W ramach projektu planuje się budowę:

- ciągu ścieżek pieszych o charakterze parkowym,
- elementów nawierzchni utwardzonych (nawierzchnia z płyt granitowych lub betonowych, tarasy drewniane lub z desek kompozytowych),
- elementów małej architektury (ławki parkowe, kosze na odpadki, fontanny, źródła uliczne, wiaty, elementy informacyjne, stojaki rowerowe oraz inne,)
- indywidualnych elementów zagospodarowania (murki betonowe, stopnie tarasowe),

- infrastruktury technicznej (oświetlenie parkowe, przyłącze elektryczne, system odprowadzenia wód opadowych, przyłącza wody, przyłącza kanalizacyjne),

Wykonane zostaną także inne elementy towarzyszące (oświetlenie, odprowadzenie wód opadowych, przyłącza wod.-kan.).

Obszar oddziaływania obiektu (obiektów) mieści się w całości na działkach, na których został zaprojektowany, tj.: obręb nr 0002 Dobrego Miasta na działkach o nr: 86/21, 86/22, 102/25, 102/24, 102/26, 131/1.

3. Projekt pn: „Ochrona zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez ulepszenie obiektu kapliczki przydrożnej pw. Św. Jerzego przy ul. Wojska Polskiego w Dobrym Mieście”

Projekt realizowany jest przez Stowarzyszenie na Rzecz Oświaty w Dobrym Mieście.

Koszt inwestycji: 175867,00

Roboty budowlane: 172000,00

Kwota dofinansowania: 47902,00

Dotacja z Gminy Dobre Miasto: 127965,00

Okres realizacji robót budowlanych: 15.02.2018 - 25.04.2018

Informacje o dofinansowaniu:

Dofinansowanie przyznane na zadanie w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” z wyłączeniem projektów grantowych oraz operacji w zakresie podejmowania działalności gospodarczej objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Opis operacji

Przedmiotem projektu jest remont kapliczki przydrożnej pw. Św. Jerzego, która usytuowana jest przy ul. Wojska Polskiego w Dobrym Mieście. Prace konserwatorskie obejmować będą przede wszystkim fundamenty poprzez wzmocnienie i naprawę pęknięć murów i nadproży kaplicy, naprawę pęknięć sklepienia, wykonanie izolacji poziomej murów, izolację pionową fragmentów murów znajdujących się poniżej terenu, naprawę więźby dachowej, naprawę pokrycia dachowego i obróbki blacharskie.

Zdjęcia: A. Michalak, Kaplica Św. Jerzego przy ul. Wojska Polskiego w Dobrym Mieście, stan 2018 r.

W ramach realizacji projektu zlikwidowane zostaną przyczyny dotychczasowych zniszczeń obiektu, a także podjęte zostaną działania, które wpłyną na uchronienie obiektu przed dalszą destrukcją. Stan po realizacji projektu pozwoli na zachowanie kapliczki dla następnych pokoleń.. Możliwe będzie jej zwiedzanie zarówno przez turystów, jak i mieszkańców gminy w sposób niekomercyjny (nie będą pobierane żadne opłaty).

Kolejność realizacji zadań programu opieki nad zabytkami zależeć będzie od dostępności środków finansowych i decyzji Rady Miejskiej w Dobrym Mieście.

Program nie zakłada kwot na wszystkie priorytety (z wyjątkiem inwestycji ujętych w Programie Rewitalizacji [...] opisanych powyżej), a realizacja poszczególnych zadań dokonywana będzie w zależności od możliwości pozyskania środków finansowych własnych lub zewnętrznych w następnych latach objętych okresem 4-letnim.

Budżet gminy pomimo, że uchwalany jest w formie prowizorium w perspektywie rocznej, to jest on jednak ograniczony do okresu 1 roku i przede wszystkim należy do instrumentów dynamicznych (zawsze może ulec zmianie). Miasto Dobre Miasto przewiduje dalsze wydatki majątkowe związane z ochroną zabytków z założeniem pozyskania dofinansowania zewnętrznego na projekty ujęte w Programie Rewitalizacji i inne[...].

Jeśli chodzi o prace remontowe dotyczące zabytków, to będą one dotyczyły obiektów nieruchomości, których Gmina Miejska Dobre Miasto jest właścicielem - bez wskazywania konkretnej perspektywy czasowej (okres realizacji 4 lata).

W okresie realizacji programu opieki nad zabytkami planowany jest również remont:

- baszty stanowiącej część murów miejskich (obiekt wpisany do rejestru zabytków)

Projekt pod nazwą:

Remont elewacji Baszty Bocianiejskiej przy ul. Sowińskiego w Dobrym Mieście

(Dobre Miasto, ul. Sowińskiego, działka nr 321/2).

Zdjęcia: A. Michalak, Baszta Bociania w Dobrym Mieście, stan 2018 rok

- murów miejskich (obiekt wpisany do rejestru zabytków)

W ramach prac planuje się zabezpieczenie, uporządkowanie terenu i remont zniszczonej części murów miejskich. Mury miejskie są pozostałością średniowiecznej zabudowy miasta z XIII/XIV wieku i w wielu miejscach są niezabezpieczone i ulegają dewastacji.

Zdjęcia: A. Michalak, mury obronne w Dobrym Mieście, stan 2018 roku,

Kapliczki przydrożne stanowią oddzielną kategorię zabytków charakterystycznych dla terenu Warmii, czego Gmina Dobre Miasto jest wzorcowym przykładem. Utrzymanie kapliczek znajdujących się na terenie gminy nie jest sprawą prostą ze względu na własność obiektów, stan zachowania i rozproszenie w terenie - również wiele z nich wymaga remontu. Zadanie to będzie realizowane w zależności od dostępności środków finansowych.

Do zadań drobniejszych wskazać należy umieszczenie tablic informacyjnych ze zdjęciami przed obiektami o największym znaczeniu dla gminy (część już istnieje) np. przed kolegiatą, a także przed obiektami o charakterze sakralnym, w tym przed kościołami i cmentarzami w mieście.

Zauważalny jest brak informacji o cmentarzu żydowskim na terenie miasta. Podobnie brakuje informacji o istnieniu cmentarza ewangelickiego przy ul. Olsztyńskiej przed wejściem na wzniesienie, gdzie się znajduje.

Poza działaniami konserwatorskimi na niektórych obiektach ewidencyjnych, pozostaje cała przestrzeń działań edukacyjnych, promocyjnych i informacyjnych obejmujących teren większy, niż obszar miasta.

Ogół działań programowych skoncentrowany będzie na wykonywaniu zadań ujętych w ramach priorytetów i na rzetelnym wypełnianiu wskazań zawartych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym[...], ustawie o ochronie i opiece nad zabytkami[...], ustawie prawo budowlane[...], ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami[...] itp., dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego. Władze Gminy Dobre Miasto posiadają świadomość dziedzictwa kulturowego, które znajduje się na terenie miasta.

Wskazać należy, że na terenie gminy znajdują się 174 obiektów wpisane do rejestru zabytków. Ich stan w większości można określić jako dobry stan zachowania kościołów wpisanych do rejestru w większości można określić jako dobry.

Gorzej wygląda stan zachowania wielu kapliczek przydrożnych, dla których, w wielu przypadkach nie wykonano jeszcze kart ewidencji wojewódzkiej WKZ w Olsztynie i wiele z nich znajduje się w złym stanie zachowania. Działania ratownicze i restauratorskie na tych obiektach należy rozpocząć od wystąpienia do WKZ Olsztyn o wskazania konserwatorskie dotyczące obiektów rejestrowych w złym stanie zachowania. Remont kapliczek może być

bardzo dobrym działaniem aktywizującym społeczność lokalną, dla której obiekty te potwierdzają tożsamość kulturową mieszkańców.

Większość zabytków nieruchomych (ewidencyjnych) znajduje się przy głównych ulicach miasta. Stan obiektów ewidencyjnych można określić jako średni i dobry. Dominuje zabudowa mieszkaniowa murowana z XIX/XX wieku. Na niektórych budynkach elewacja jest znacznie zmieniona w odniesieniu do pierwotnej. Ogólnie do gminnej ewidencji zabytków nieruchomych włączono około 398 + 174 obiekty nieruchome.

Obecnie trwają prace nad aktualizacją gminnej ewidencji zabytków do rzeczywistej ilości obiektów zabytkowych.

Z pewnością głównym celem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Dobre Miasto na lata 2018-2021 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika sprzyjającego rozwojowi turystycznemu gminy. Efektywność działań dotyczących zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego gminy uzależniona będzie od dostępności środków finansowych.

Proponowane postulaty konserwatorskie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków

Zasoby kulturowe gminy w powiązaniu z walorami środowiska przyrodniczego stanowią ważny element stymulujący wzrost gospodarczy, szczególnie w zakresie rozwoju turystyki.

Kościół oraz cmentarze stanowią elementy wzbogacające krajobraz i koniecznie wymagają ochrony, szczególnie w planach miejscowych poprzez wyznaczenie strefy ochrony.

W odniesieniu do zabytków architektury, zabytków archeologicznych, zabytków parkowych i cmentarnych, zabytków techniki, postuluje się następujące zasady i kierunki działania:

- ochronę układu przestrzennego przed przekształceniami oraz ochronę obiektów i zespołów zabytkowych prawnie chronionych i ich otoczenia przed zmianami mogącymi spowodować degradację ich wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,
- wobec inwestycji budowlanych w odniesieniu do obiektów i obszarów znajdujących się w ewidencji zabytków, ale nie objętych wpisem do rejestru zabytków, zastosowanie mają przepisy w ustawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami[...] odpowiednio,

- objęcie ochroną historycznej sieci ulic i placów, historycznego sposobu zabudowy miasta i poszczególnych posesji, historycznych dominant przestrzennych i ich otoczenie oraz osi widokowych,
- w przypadku nowej zabudowy obowiązuje zasada ochrony ekspozycji historycznej zabudowy i poszczególnych budynków historycznych,
- w odniesieniu do zabytków architektury, zabytków techniki ochronie podlega kształt i rodzaj pokrycia dachów, artykulacja i sposób opracowania elewacji (w tym stolarki otworowej jako jednego z elementów wystroju elewacji),
- w odniesieniu do zabytków archeologicznych ochronie podlegają nawarstwienia kulturowe miasta i gminy Dobre Miasto, a wszelkie prace ziemne podejmowane na ich terenie należy poprzedzić badaniami archeologicznymi lub prowadzić pod nadzorem archeologicznym, na które należy uzyskać pozwolenie właściwego organu,
- w odniesieniu do zabytkowych parków i cmentarzy ochroną należy objąć drzewostan, elementy małej architektury, nagrobki, ogrodzenia, kompozycję przestrzenną,
- w odniesieniu do nowej zabudowy obowiązuje zasada dostosowania do sąsiadujących obiektów historycznych o tej samej funkcji pod względem gabarytów, wysokości, bryły (w tym kierunku kalenicy, spadku połaci dachowych) oraz pokrycia dachów, formy architektonicznej, materiałów budowlanych (dachówka ceramiczna, cegła, kamień, tynki o tradycyjnej fakturze, drewno),

Na koniec należy podkreślić, że Gmina Dobre Miasto podejmuje więcej działań inwestycyjnych i promocyjnych z zakresu ochrony zabytków.

W ostatnich latach Gmina Dobre Miasto przyznała dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków:

Rok 2014 – kwota dotacji 66.600 zł

- 9.600zł na wykonanie dokumentacji technicznej i konserwatorskiej na remont i konserwację kościoła w Piotraszewie
- 8.000zł na wykonanie projektu budowlanego na remont kościoła pw. Św. Mikołaja w Dobrym Mieście

- 7.000 zł na sporządzenie programu prac konserwatorskich kościoła w Międzylesiu
- 30.000 zł na prace konserwatorskie kościoła w Głotowie
- 12.000 zł na remont dachu budynku mieszkalnego nr 4 przy ul. Łużyckiej

Rok 2015 – kwota dotacji 68.000 zł

- 35.000 zł na remont dachu kościoła w Piotraszewie
- 14.000 zł na prace konserwatorskie witraży w kościele w Głotowie,
- 3.000 zł na prace remontowe w kościele pw. Św. Mikołaja w Dobrym Mieście (Parafia Greckokatolicka)
- 16.000 zł na wykonanie dokumentacji technicznej, budowlanej i konserwatorskiej kościoła w Międzylesiu

Rok 2017 – kwota dotacji 25.000 zł

- 7.000 zł na wykonanie dokumentacji konserwatorskiej Kościoła w Orzechowie
- 3.000 zł na prace remontowe w kościele św. Mikołaja w Dobrym Mieście
- 9.000 zł na wykonanie dokumentacji budowlanej i konserwatorskiej kościoła w Piotraszewie
- 6.000 zł na renowację i restaurację witraży kościoła w Jesionowie

Rok 2018 – kwota dotacji 130.000 zł

- udzielono 127.965 zł na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kapliczce przydrożnej pw. Św. Jerzego w Dobrym Mieście

Poza tym :

- Gmina Dobre Miasto podpisała list intencyjny o wsparciu wspólnego projektu przekształcenia kompleksu pałacowego w Smolajnach na placówkę kultury (właścicielem obiektu jest Kościół Katolicki).
- Parafia w Głotowie wraz z dwoma innymi kościołami złożyła wniosek do RPO na dofinansowanie remontu między innymi zabytkowych kaplic drogi krzyżowej w Głotowie (obiekt wpisany do rejestru zabytków, którego właścicielem jest Kościół Katolicki). Kalwaria w Głotowi stanowi najcenniejszy zabytek Gminy Dobre Miasto. Zdjęcia kalwarii w Głotowie poniżej.

8. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami

8.1. Instrumenty prawne

W ramach instrumentów prawnych, którymi dysponuje gmina w dziedzinie ochrony zabytków, wskazać można najważniejsze z nich: uchwalanie planów zagospodarowania i ich zmiana, ustalanie stref ochrony konserwatorskiej, wydawanie decyzji administracyjnych.

Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku¹³ do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W odniesieniu do problemów szeroko pojętej ochrony zabytków zadania te obejmują zagadnienia (art. 7):

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- edukacji publicznej;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy;
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Kompetencje Burmistrza:

- wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości na wniosek posiadacza nieruchomości (art. 83 ustawy o ochronie przyrody);
- wydawanie decyzji w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 51 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);

¹³Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).

- prowadzenie rejestru wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu powiatowym i gminnym (art. 57 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- wydawanie decyzji o warunkach zabudowy (art. 60 ust. 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- przygotowanie sprawozdania z realizacji założeń Programu opieki nad zabytkami co 2 lata.

8.2. Instrumenty finansowe

Gmina może współfinansować wybrane prace konserwatorskie, remontowe i archeologiczne, udzielając dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich. W ramach pomocy merytorycznej gmina może także pomagać w wykorzystaniu programów UE przeznaczonych na zabytki w formie dofinansowań dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.

8.3. Instrumenty społeczne

W ramach działań o charakterze społecznym, gmina prowadzi działania edukacyjne, promocyjne i współpracę z organizacjami społecznymi. Edukacja i informacja są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ dobra i właściwa informacja wzmacnia efekt edukacji. Działające w gminie szkoły pełnią istotną rolę w edukacji młodzieży.

Do realizacji programu powołany zostanie zespół spośród pracowników Urzędu Miejskiego w Dobrym Mieście. Realizacja Gminnego programu opieki nad zabytkami podlegać będzie ocenie Rady Miejskiej. Burmistrz ma obowiązek sporządzenia co 2 lata sprawozdania z wykonania programu i przedstawienia go Radzie Gminy.

9. Zasady oceny realizacji programu

Zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu opieki nad zabytkami spoczywa

na burmistrzu, który sporządza co 2 lata sprawozdanie z realizacji programu i przedstawia je Radzie Miejskiej, a następnie przesyła do WKZ.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami i realizacja

Program ochrony zabytków Gminy Dobre Miasto określa pewne kierunki i cele w zakresie ochrony zabytków znajdujących się na terenie miasta. Obowiązek dbania o zabytki spoczywa na właścicielach lub użytkownikach obiektów zabytkowych.

Głównymi źródłami finansowania **Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami**, tj. projektów związanych z zabytkami oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa są:

1. środki z funduszy europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym,
2. środki z funduszy europejskich – Regionalnego Programu Operacyjnego, dystrybuowane na poziomie województwa,
3. środki z europejskich programów specjalnych, współpracy transgranicznej, itd.,
4. środki finansowe z budżetu państwa, przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów ministerialnych,
5. środki wojewódzkie (dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd województwa; dotacje dla innych jednostek samorządu terytorialnego; dotacje, granty, nagrody dla innych podmiotów).

Ponadto finansowanie zadań służących realizacji Programu może odbywać się z wykorzystaniem:

- dochodów własnych instytucji kultury,
- środków własnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat),
- środków prywatnych (np.: osób fizycznych, fundacji, stowarzyszeń, ...).

Wybrane możliwości finansowania działań kulturalnych ze środków UE dla regionu:

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,

Priorytet -Kultura i dziedzictwo kulturowe:

Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym,

Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym,

Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Program Regionu Morza Bałtyckiego

Kierunek wsparcia: 4.1 Wzmacnianie rozwoju regionów metropolitalnych, miast i obszarów miejskich jako siły napędowej rozwoju gospodarczego

Kierunek wsparcia: 4.2 Strategiczne wsparcie zintegrowanego rozwoju BSR oraz spójności społeczno - gospodarczej i terytorialnej.

Program Współpracy Międzyregionalnej

Priorytet 2 - Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Aktualne projekty programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow - Dobre Miasto w przestrzeni ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 1

XXIV/170/2016 Rady Miejskiej w Dobrym Mieście\ z dnia 19 maja 2016 r.(wybrane projekty z uchwały)

Lp.	Podmiot realizujący	Tytuł projekty	Uzasadnienie
Ochrona dziedzictwa kulturowego			
1.	Gmina Dobre Miasto	Remont elewacji budynku Baszty Bocianiej oraz remont kapliczki przydrożnej pw. Św. Jerzego w Dobrym Mieście	Projekt obejmuje przeprowadzenie remontu konserwatorskiego elewacji Baszty Bocianiej przy ul. Sowińskiego oraz remontu XVIII wiecznej kapliczki pw. Św. Jerzego przy ul. Wojska Polskiego. Remont konserwatorski elewacji Baszty Bocianiej obejmuje oczyszczenie i wypiaszkowanie istniejącej elewacji z cegły, uzupełnienie ubytków oraz fugowanie elewacji. Remont XVIII wiecznej kapliczki pw. Św. Jerzego przy ul. Wojska Polskiego obejmuje wymianę pokrycia dachowego, wymianę stolarki, naprawę ubytków w murze z cegły oraz czyszczenie i piaskowanie elewacji. Projekt obejmuje również ukształtowanie terenu wokół kaplicy.
2.	Parafia Greckokatolicka p.w. Św. Mikołaja w Dobrym Mieście	Zachowanie dziedzictwa kulturowego, podniesienie atrakcyjności turystycznej oraz powiększenie bazy infrastruktury kultury w Dobrym Mieście poprzez adaptację poddasza kościoła Św. Mikołaja	Remont pokrycia dachowego to etap adaptacji poddasza. Stanowi też kontynuację prac już podjętych w roku 2014 a polegających na remoncie konstrukcji drewnianej. Zakres prac: wymiana słupów, jętek, krokwi, zastrzałów, mieczów, końcówek krokwi, nakładek, wzmocnienie krokwi, uzupełnienie ubytków, naprawa murów ogniowych, przemurowanie fragmentu ściany szczytowej, odgrzybianie elementów drewnianych. Rozebranie pokrycia dachu, obróbek blacharskich, rynien, spustów, odeskowanie, ołacenie. izolacje papa prostowanie więźby, pokrycie dachówką osadzenie włazu, uzupełnienie tynków w szczytach, opierzenia blaszane, rynny, spusty nowe, odprowadzenia wody, wykonanie instalacji odgromowej.
Budowanie tożsamości regionalnej i kultura			
3.	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w Dobrym Mieście	„Poznaj piękno Warmii utrwalone na obrazach wykonanych w czasie pleneru malarzkiego – Głotowo 2017”	Plener będzie trwał 12 dni. Liczba artystów 10 osób. Powstanie 2 obrazów olejnych 50x60 oraz 10 akwarel o wym. 30x40. Po zakończeniu pleneru zorganizowana zostanie wystawa plenerowa. Artystom wręczone zostaną dyplomy za udział w plenerze.
4.	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w Dobrym Mieście	„Moja mała ojczyzna w fotografii-plener fotograficzny”	Warsztaty fotograficzne. Lista uczestników 10 osób. Zajęcia w plenerze z opiekunem. Zdobywanie wiedzy fotograficznej - ćwiczenia w plenerze. Po zakończeniu szkolenia zorganizowana zostanie wystawa plenerowa. Uczestnikom wręczone zostaną dyplomy.
5.	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w Dobrym Mieście	Wydanie albumowe „Poznaj piękno Warmii na podstawie prac malarskich wystawionych w Galerii w Baszcie Bocianiej”	Album będzie zawierał historię ponad 10 lat działalności Galerii w Baszcie Bocianiej. Przedstawionych zostanie ponad sto artystów malarzy i ich dorobek artystyczny. Z każdego wernisażu 1 obraz pozyskał muzeum przy baszcie Bocianiej.
6.	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w Dobrym Mieście	Warsztaty „Wykonaj film pt. Skrawek naszej Warmii -Dobre Miasto jakie kocham”	Warsztaty obejmują ćwiczenia z zakresu fotografii, filmu. Obróbka komputerowa materiału do realizacji filmu. Nauka filmowego. Ćwiczenie praktyczne przy montażu filmu.
7.	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w Dobrym Mieście	Wydanie albumowe Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w	Album będzie zawierał historię działalności Stowarzyszenia w okresie 50 lat swej działalności. Bogato ilustrowany. Treść obejmuje zadania z edukacji regionalnej. Pielęgnowanie dziedzictwa

		Dobrym Mieście - 50 lat działalności	kulturowego regionu, lokalnych tradycji, kształtowanie i budowanie tożsamości regionalnej oraz upowszechnianie wiedzy o regionie.
8,	Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Dobrym Mieście	Festiwal Dobre Miasto dla teatru	Prezentacja różnych konwencji sztuki teatru w niekonwencjonalnych przestrzeniach publicznych Dobrego Miasta
9.	Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Dobrym Mieście	Dobromiejskie Kino Cyfrowe	Wyposażenie kina „Przyjaźń” w zestaw do projekcji filmów w technologii cyfrowej
10.	Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Dobrym Mieście	Rewitalizacja wejścia do kina „Przyjaźń”	Zaprojektowanie i wykonanie wejścia do kina „Przyjaźń”, schody (z odpływem wody), portal, szyldek Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Dobrym Mieście.
Rewitalizacja/modernizacja/adaptacja istniejącej zabudowy			
11.	Gmina Dobre Miasto	Remont i modernizacja hali sportowej w Dobrym Mieście	Projekt obejmuje remont i modernizację hall sportowej przy ul. Łużyckiej w Dobrym Mieście wraz z niezbędną infrastrukturą. Przeprowadzony zostanie kapitalny remont budynku z termomodernizacją włącznie. Wymienione zostanie pokrycie dachowe, stolarka oraz podłogi. Zagospodarowany zostanie teren wokół hali.
12.	Gmina Dobre Miasto	Rozbudowa i modernizacja stadionu miejskiego w Dobrym Mieście	Rozbudowa i modernizacja stadionu miejskiego w Dobrym Mieście obejmuje przebudowę istniejącej płyty trawiastej oraz budowę płyty boiska ze sztuczną nawierzchnią trawiastą budowę bieżni lekkoatletycznej, rzutni kulą i skoczni w dal. W ramach realizacji projektu przewiduje się także budowę zadaszonych trybun oraz oświetlenie i ogrodzenie stadionu.
Aktywizacja osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, edukacja			
13.	Miejski Ośrodek pomocy Społecznej w Dobrym Mieście	Usamodzielniamy, Reintegrujemy i wzmacniamy	Projekt w ramach osi priorytetowej 11 Włączenie Społeczne Poddziałanie 11.2.3 Ułatwianie dostępu do usług społecznych w tym integracja ze środowiskiem lokalnym w ramach RPO W-M na lata 2014-2020. Skierowany do usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej ich rodzin oraz do rodzin zagrożonych zabranych dzieci do pieczy zastępczej. Zastosowane zostaną nowatorskie narzędzia i metody pracy z rodziną specjalistyczne poradnictwo, konsultacje rodzinne, KGR, TSR, warsztaty umiejętności psychologicznych.
14.	Miejski Ośrodek pomocy Społecznej w Dobrym Mieście	Akademia zatrudnienia	Projekt ma na celu wsparcie dla osób i rodzin oraz otoczenia osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji w wieku 16-64 lata. Projekt w ramach RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 oś priorytetowa 11 włączenie społeczne poddziałanie 11.1.1
Poprawa estetyki przestrzeni publicznej			
16,	Pozytywni Dobre Miasto	Trakt rekreacyjno-spacerowy	Trasa spacerowa od przystani kajakowej do stadionu miejskiego i połączenie z trasą zdrowia. Oświetlenie całej trasy, wzmocnienie brzegów Łyny (zabezpieczenie) rozbudowa trasy zdrowia o elementy parku liniowego
17.	Gmina Dobre Miasto	Rewitalizacja parku przy ul. Warszawskiej w Dobrym Mieście	Zagospodarowanie istniejącego parku przy ul. Warszawskiej w celu stworzenia atrakcyjnej, wielofunkcyjnej ogólnodostępnej przestrzeni rekreacyjnej, dostosowanej do wymagań i potrzeb społeczności miasta, a także rozwoju turystyki. W ramach prac przewiduje się uporządkowanie elementów małej architektury, remont istniejących urządzeń (itp. fontanna, ławki, oświetlenie) oraz montaż nowych (itp. stoły szachowe itp.). istniejąca część parku wymaga także prac pielęgnacyjnych oraz nowych nasadzeń dla podniesienia atrakcyjności parku.

Źródła finansowania projektów

Lp.	Nazwa projektu	Wartość projektu [PLN]	Źródła finansowania
Innowacyjna rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni Dobrego Miasta główną szansą na zwiększenie perspektyw życiowych mieszkańców zagrożonych wykluczeniem			
1.	Modernizacja budynku przy : - ul. Olsztyńskiej 3, - ul. Górnej 24, - oraz adaptacja budynku przy ul. Górnej 9a.	10 500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
Projekty uzupełniające			
1.	Remont elewacji budynku Baszty Bocianiejskiej oraz remont kapliczki przydrożnej pw. Św. Jerzego w Dobrym Mieście	500000.00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
2.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego, podniesienie atrakcyjności turystycznej oraz powiększenie bazy infrastruktury kultury w Dobrym Mieście poprzez adaptację poddasza kościoła Św. Mikołaja	351 441,65	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
3.	„Poznaj piękno Warmii utrwalone na obrazach wykonanych w czasie pleneru malarskiego - Głotowo 2017”	12 300,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
4.	„Moja mała ojczyzna w fotografii - plener fotograficzny”	9 840,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
5.	Wydanie albumowe „Poznaj piękno Warmii na podstawie prac malarskich wystawionych w Galerii w Baszcie Bocianiejskiej”	24 600,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
6.	Warsztaty „Wykonaj film pt. Skrawek naszej Warmii .Dobre Miasto jakie kocham”	6150.00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
7.	Wydanie albumowe Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” oddział w Dobrym Mieście - 50 lat działalności	12 300,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
8.	Festiwal Dobre Miasto dla teatru	184 500,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
10.	Rewitalizacja wejścia do kina „Przyjaźń”	43 050.00	Dofinansowanie EU/

			dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
11.	Trakt rekreacyjno-spacerowy	86100,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki własne
12.	Rewitalizacja parku przy ul. Warszawskiej w Dobrym Mieście	300 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne

Przykładowe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ujęciu ogólnym.¹⁴

Źródło finansowania		Przedmiot finansowania
Budżet państwa	Wojewódzki Konserwator Zabytków(środki finansowe z budżetu państwa z części, której dysponentem jest wojewoda)	<ul style="list-style-type: none"> Prace konserwatorskie i remontowe zabytkowych obiektów na terenie województwa posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe oraz będących w złym stanie technicznym: <ul style="list-style-type: none"> zabytki ruchome i nieruchome; ratownicze badania archeologiczne; dokumentacja konserwatorska, ewidencyjna i archeologiczna
	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego; konserwacja i zabezpieczenie obiektów muzealnych oraz konserwacja i rewaloryzacja zabytków, ochrona dziedzictwa kultury ludowej (Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – w ramach programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1. „Ochrona zabytków”, priorytet 2. „Rozwój instytucji muzealnych” oraz priorytet 5. „Ochrona dziedzictwa kultury ludowej”) Inwestycje w infrastrukturę kultury (Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – w ramach programu „Rozwój infrastruktury kultury”) Zachowanie, waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego

¹⁴Szczegóły poszczególnych programów dostępne w instytucjach wdrażających dany program.

		<p>w ramach Mecenatu Państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań oraz na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych jednostkom należącym i nie należącym do sektora finansów publicznych). Dotacje podmiotowe dla narodowych instytucji • Inne
	<p>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz Kościelny</p>	<p>Remont i konserwacja obiektów sakralnych o wartości zabytkowej</p>
	<p>Ministerstwo Środowiska – państwowe jednostki budżetowe – Parki Narodowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie Parków Narodowych wraz z muzeami przyrodniczym • Wydatki na ochronę krajobrazu kulturowego
<p>Jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty)</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i konserwacja zabytków (wydatki gmin, wydatki powiatów) • Dotacje na działalność bieżącą i inwestycyjną dla instytucji kultury, w tym muzeów
<p>Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej</p>		<p>W zależności od programu</p>
<p>Programy wspólnotowe</p>		<p>W zależności od programu</p>
<p>Fundusz Rolny</p>		<p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priorytet 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej; <p>Działanie 3.4 Odnowa i rozwój wsi;</p> <p>W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów (pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury) – budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych,

	<p>sportowych lub społeczno-kulturalnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne; – odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci; – kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów. <p>• Priorytet 4. Leader;</p> <p>Działanie 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju;</p> <p>W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego; – renowacja zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc; – odnawiania elewacji i dachów prywatnych budynków, ogrodzeń oraz innych obiektów charakterystycznych dla budownictwa danego regionu; – zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje; – inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej.
Jednostki administracyjne i związków Wyznaniowych	<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów kościelnych i związków wyznaniowych
Polskie Towarzystwo Krajoznawcze	<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów PTTK • Inne wydatki (utrzymanie szlaków)

11. Główne opracowania wykorzystane do przygotowania programu:

- Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.
- Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2013 wraz z jej Uzupełnieniem na lata 2004-2020.
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami 2016-2019
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2015
- Konwencja w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego
- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona)
- Europejska konwencja krajobrazowa
- Konwencja w sprawie ochrony kulturalnego dziedzictwa niematerialnego, Paryż 2003
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Dobrego Miasto
- Lokalny Program Rewitalizacji Dobrego Miasta do 2020
- Cittaslow - dokumenty

Przygotowanie i zdjęcia: mgr Artur Michalak